

Elokvien ikärajamerkinnät vanhempjen näkökulmasta

Tapaustutkimus Diktaattori-elokuvasta

Pro gradu -tutkielma

Juha Vainikainen

Kasvatustieteiden tiedekunta / Mediakasvatus

Lapin yliopisto

Kevät 2019

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Elokuvien ikärajamerkinnät vanhempien näkökulmasta

Tekijä: Juha Vainikainen

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede/mediakasvatus

Työn laji: Pro gradu -työ X Laudaturtyö ___ Lisensiaatintyö ___

Sivumäärä: 69 + 1 liite

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Medioituneen yhteiskunnan myötä lapset ja nuoret käyttävät suuren osan vapaa-ajastaan erilaisten kuvaohjelmien parissa. Kuvaohjelmien ikärajamerkintöjä voidaan pitää yhtenä tärkeänä osana mediakasvatusta. Ikärajamerkintöjen täytyy olla luotettavia ja toimivia aikuisten näkökulmasta, jolloin sopivien kuvaohjelmien tarjoaminen alaikäiselle on helppoa ja turvallista.

Tämän tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa vanhempien kokemuksia elokuvien suomalaisten ikärajamerkintöjen toimivuudesta. Ikärajamerkintöjen toimivuutta tiedusteltiin kolmen alakysymyksen avulla: 1) Miten vanhemmat tuntevat elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät? 2) Miten vanhemmat noudattavat ikäraja ja sisältösymbolimerkintöjä? ja 3) Kuinka ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät näyttäytyvät suhteessa itse elokuvien sisältöön vanhempien mielestä? Tutkielma toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena. Tutkielman aineisto kerättiin haastattelemalla viittä itäsuomalaista vanhempaa. Haastattelussa käytettiin puolistrukturoitua haastattelurunkoa. Tämän lisäksi aineistonkeruun yhteydessä katsottiin esimerkkielokuva. Aineiston analyysinä käytettiin sisällönanalyysiä.

Vanhempien mielestä suomalaiset elokuvien ikärajamerkinnät näyttäytyivät pääsääntöisesti toimivina. He tunsivat ikärajamerkinnät verrattain hyvin, sillä pääsääntöisesti kaikilla oli vain pieniä puutteita niiden tunnettavuudessa. Kaikkien vanhempien vastauksissa painottui ikärajojen seuraamisen ja noudattamisen tärkeys. Kaikki vanhemmat katsovat vähintään elokuvan ikärajan valitessaan heidän lapsilleen tai kun heidän lapsensa valitsevat elokuvia katsottavaksi. Lisäksi vanhempien mielestä elokuvan sisällöstä on tärkeää tietää etukäteen. Sisältösymbolit kertovat melko selkeästi sen, minkälaista sisältöä elokuva pitää sisällään. Kuitenkin vanhempien aktiivinen rooli elokuvan sisällön selvittämisessä ja arvioimisessa omalle lapselle nähtiin tärkeimpänä, sillä aina ei voi luottaa elokuvan sisältöön ikärajamerkintöjen perusteella ja jokainen vanhempi on paras arvioija oman lapsensa kehityksen suhteen. Elokuvan sisällön arvioiminen ikärajamerkintöjen perusteella voi olla välillä vaikeaa, sillä elokuvan sisällöt voivat olla keskenään toisistaan poikkeavia.

Vaikka vanhemmat pitivät elokuvien suomalaisia ikärajamerkintöjä toimivina, he eivät osanneet antaa selkeitä perusteluita, miksi ikärajamerkinnät näyttäytyivät heidän mielestään toimivina. Tämä voi osaltaan selittyä sillä, että elokuvien ikärajamerkinnät ovat melko pieni osa kasvatusta. He eivät saata kokea erilaisia kuvaohjelmia ja niiden vaikutuksia kovin suurina, minkä takia erilaiset ikärajamerkintöjen mahdolliset toimivuuden ulottuvuudet eivät kosketa heitä paljoa. Jatkossa suomalaisia elokuvien ikärajamerkintöjä tulisi tutkia määrällisesti, jotta aihepiiristä voitaisiin saada yleistettävää tietoa.

Asiasanat: ikärajat, sisältösymbolit, medialukutaito, tapaustutkimus, teemahaastattelu

Muita tietoja: -

Suostun tutkielmani luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielmani luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Tutkielman tausta ja tavoite.....	4
1.2 Aikaisempia suomalaisia selvityksiä ikärajamerkinnöistä	5
1.2.1 Ikärajat.....	5
1.2.2 Sisältösymbolit	8
1.3 Yhdysvaltalainen ikärajojärjestelmä	10
2 MEDIKASVATUS PERHEESSÄ	12
2.1 Vanhempien rooli lapsen ja nuoren medialukutaidon kehittämisessä	12
2.2 Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin	14
3 IKÄRAJAT JA SISÄLTÖSYMBOLIT	18
3.1 Kuvaohjelmanaki Suomessa	18
3.2 Ikärajojen luokittelu Suomessa	19
3.3 Ikärajamerkintöjen luokittelun haasteellisuus ja tarpeellisuus	22
3.4 Sisältösymboleiden määrittely	24
3.4.1 Väkipalta	24
3.4.2 Ahdistus	25
3.4.3 Seksi.....	26
3.4.4 Päähteet.....	27
4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
4.1 Tutkimuskysymykset.....	28
4.2 Laadullinen tutkimusote	29
4.3 Tapaustutkimus.....	29
4.4 Kohderyhmä ja aineistonkeruu	32
4.5 Aineiston analyysi.....	37
5 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	40
5.1 Vanhempien tietoisuus ikärajamerkinnöistä.....	40
5.2 Ikärajojen seuraaminen ja noudattaminen	42
5.3 Elokuvan sisällön vastaaminen ikärajamerkintöihin	47
5.4 Tulosten tarkastelu.....	56
6 POHDINTA	58
6.1 Johtopäätökset.....	58
6.2 Luotettavuus ja eettisyys	60
6.3 Jatkotutkimus.....	63
LÄHTEET	64
LIITTEET	70

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman tausta ja tavoite

Moni lapsista ja nuorista on syntynyt keskelle modernia teknologiaa ja nykyistä audiovisuaalista teknologian aikakautta, ja he saattavat käyttää teknologiaa paremmin kuin heidän vanhempansa. Media on käytännössä taukoamaton osa lasten ja perheen arkea. (Niinistö & Ruhala 2007, 123.) Koska lapset ja nuoret omistavat suuren osan vapaa-ajastaan medialle ja audiovisuaalisuudelle, mediakasvatuksen rooli tietoyhteiskuntamme suunnannäyttäjänä on merkittävä, jotta lapset ja nuoret voivat kehittyä turvallisesti kohti aikuisuutta.

Suomalaisissa perheissä on keskimäärin seitsemän medialaitetta, ja tähän määrään ei ole laskettu nykypäivänä hyvin yleisiä älypuhelimia (Lahikainen & Arminen 2015, 265). Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi elokuvien katsominen on nykyisen teknologisen kehityksen myötä helpottunut niin määrällisesti kuin laadullisesti. Tästä syystä myös erilaiset ikärajiin liittyvät keskustelut ovat entistä enemmän läsnä: kuinka suojella lasta ja nuorta kuvaohjelmien mahdolliselta haitalliselta sisällöltä?

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan vanhempien käsityksiä elokuvien ikärajamerkinnoistä suhteessa elokuvien sisältöön: miten vanhemmat ymmärtävät elokuvien ikärajat ja sisältösymbolit ja millainen näkemys heillä on niiden suhteesta elokuvien sisältöön tapaustutkimuksen kautta? Tutkielma on tapaustutkimus, jossa käytetään elokuvaa Diktaattori esimerkkinä vanhempien käsitysten saamiseksi. Kuvaohjelmien ikärajamerkin-
töjä käyttävät viime kädessä vanhemmat ja huoltajat, joten heidän käsitykset niistä ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Ikärajojen tutkiminen aiheena on tutkijalle itselleen läheinen, koska kaikkea elokuvaan liittyvää seurataan hyvin kiinteästi. Lisäksi tutkija työskentelee elokuvateatterissa, jossa ikärajamerkin-
nät ovat läsnä joka päivä. Asiakkaiden erilainen suhtautuminen ikärajiin

kuuluukin työhöni hyvin kiinteänä osana. Esimerkiksi joillekin elokuvien ikäraajat eivät ole ollenkaan tuttuja, kun taas toisille ne ovat hyvinkin arkipäiväistä. Välillä elokuvien ikärajoista saakin käydä hyvin pitkiä keskusteluita, jotta asiakkaat ymmärtävät ikärajojen tärkeyden. Yksi tämän tutkielman alullepanija onkin juuri tämänkaltaiset asiakaskokemukset: ihmisten suhtautuminen ja tieto elokuvien ikärajoista on hyvin vaihtelevaa.

Lisäksi tutkijaa suuresti askarruttava asia on elokuvien ikärajaborrastus ikävuosien 12 ja 16 välillä. Nuoruusvuosien alkuun liittyvät keskeisesti suuret fysiologiset ja hormonaaliset muutokset sekä ajattelutaitoon liittyvät muutokset. Etenkin abstraktimmalla eli yleisemmällä tasolla tapahtuva ajattelu lisääntyy. Tämä lisää laajempaa ajattelua, kuten minäkuvan, moraalien ja tulevaisuuden suunnittelua koskevia muutoksia. Tämä niin sanottu laadullinen muutos ajattelussa auttaa nuorta hahmottamaan paremmin ympäröivää maailmaansa. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2015, 145–146.) Nuori tutkii ympäröiväänsä maailmaa hyvin erinäköisin silmin 12-vuotiaana kuin vaikkapa 14-vuotiaana, saati sitten 16-vuotiaana. Lisäksi tähän lisätään jokaisen yksilöllinen kehitys ja kasvaminen, minkä takia todellisen henkisen kypsyyden määrittäminen voi olla erityisen vaikeaa nuoren kohdalla. Näistä syistä tutkija kokee, että porrastus 12 ja 16 välillä on liian suuri ja joka tulisi olla jo itsessään erityisen suuren tarkastelun alla ikärajakeskustelussa.

1.2 Aikaisempia suomalaisia selvityksiä ikärajamerkinnoistä

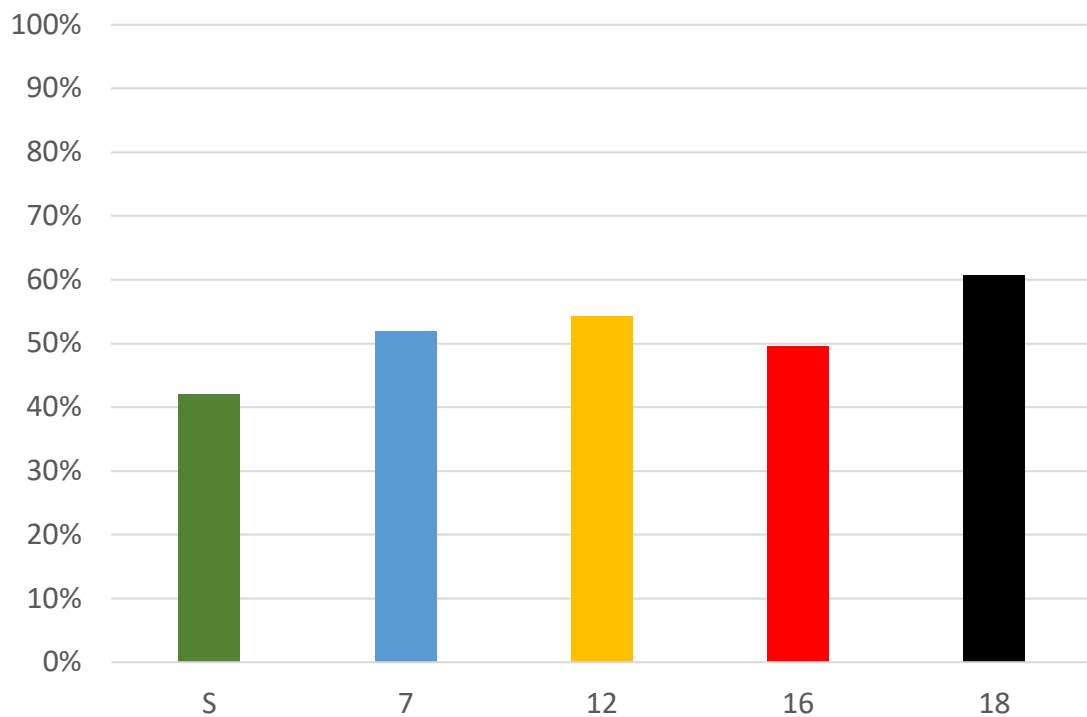
1.2.1 Ikäraajat

Yleisesti ottaen ikäraajat jakavat mielipiteitä. Cuporen eli Kulttuuripoliittisen tutkimuksen ja KAVI:n eli Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (2014, 32) tekemän vain lasten ja nuorten huoltajille suunnatun puhelinkyselyn mukaan hieman yli puolet vastaajista oli nykyisen ikäraja- sekä symbolimerkkikäytännön kannalla. Tutkimuksessa oli yhteensä 1001 huoltajaa, joista naisia oli 636 ja miehiä 365. Huoltajista 47 % mielsi ikäraajat osittain ehdottomiksi ja osittain suosituksiksi. Vain 1,1 % ajatteli, että minkäänlaista luokittelua

ikärajojen suhteen ei tarvitsisi olla. Samantyyppisiä vastauksia saatiin jo Opetusministeriön (2009, 33) vanhemmille ja huoltajille suunnatussa tutkimusraportissa. Tähän tutkimukseen osallistui 1003 vastaajaa, joista naisia oli 56 % ja miehiä 44 %. Tässä tutkimuksessa 55 % vastaajista piti hyvänä järjestelmänä sitä, että elokuvien ikärajat ovat sitovia, mutta televisio-ohjelmien ikärajat suosituksia. Vuonna 2009 vallitsi vielä käytäntö, että vain elokuvien ikärajat olivat sitovia, kun taas televisio-ohjelmat olivat suosituksia. Nykyisin käytäntö on, että sekä elokuvien että televisio-ohjelmien ikärajat ovat sitovia (Cupore & KAVI 2014, 5).

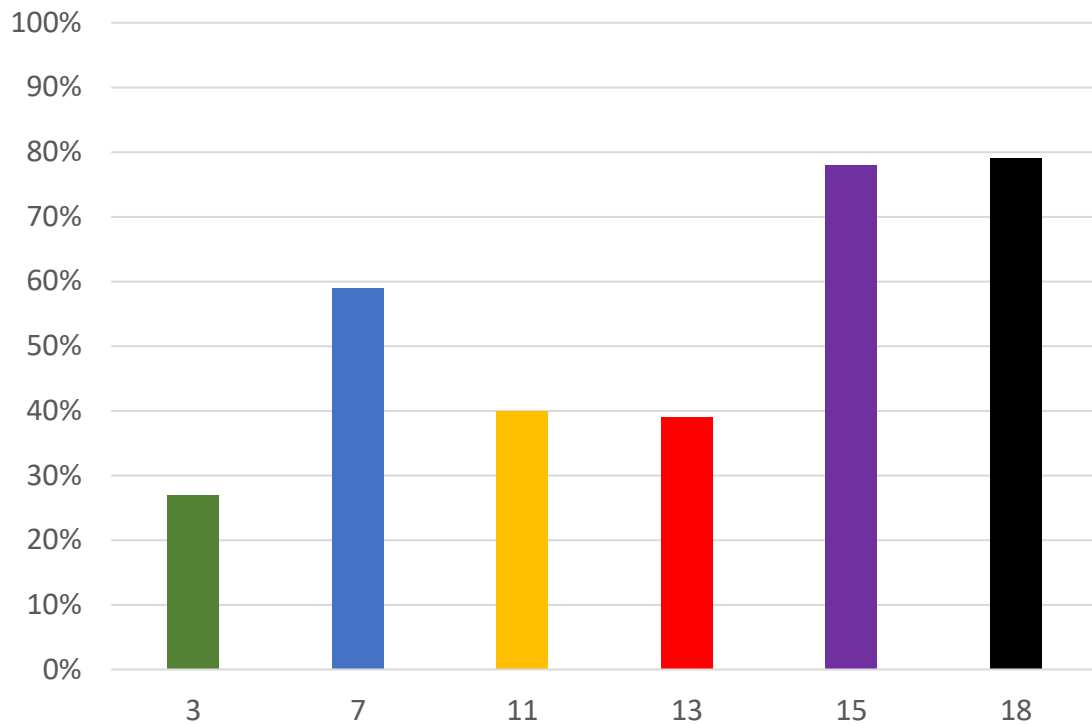
Tämän lisäksi Cuporen ja KAVI:n (2014, 18) puhelinkyselyssä huoltajilta kysyttiin, että ovatko ikärajojen porrastusvälit sopivia. 84 % oli sitä mieltä, että nykyinen porrastusväli on sopiva, 4 %:n mielestä ne ovat liian lyhyet ja 5 %:n mielestä liian pitkät. 7 % ei osannut vastata kysymykseen. Selvityksien perusteella voidaankin päätellä, että huoltajat olivat ikärajojen tarpeellisuuden puolella, mutta niiden valvonta voisi olla omaehtoisempaa ja sitä kautta ei niin tarkkaa.

Cuporen ja KAVI:n (2014, 10 & 22) puhelinkyselyn mukaan lasten huoltajilla oli puutteita ylipäättänsä ikärajojen tunnistuksessa. Noin kaksi kolmasosaa vastaajista tiesi 18-vuoden ikärajan, joka oli yleisemmin tunnettu ikäraja. Noin joka toinen vastaajista oli tietoinen myös muista elokuvien ja televisio-ohjelmiin liittyvistä ikärajoista. Kaikkein heikoiten tiedettiin kaikille sallittu ikäraja 5, jonka tiesi 42 % vastaajista. Nykyistä ikärajojen porrastusväliä piti noin 84 % vastaajista sopivina. Noin 80 % vastaajista sanoi kiinnittävänsä huomiota kuvaohjelmien yhteydessä oleviin ikärajamerkintöihin ja 66 % kertoi noudattavansa niitä yleensä. Vastaajista 8 % ei noudattanut niitä lainkaan. Nykyiseen ikärajojen porrastusväliin siirryttiin 2012, kun voimassa oleva kuvaohjelmalaki astui voimaan. Yhtenä syynä tähän muutokseen oli monimutkaisesta ikärajajärjestelmästä ja toisistaan poikkeavasta merkinnästä johtuva vaikeasti ymmärrettävyydestä ja epäselvyydestä eroon pääseminen. (Happo ym. 2012, 62.) Kuvio 1 kokoaa yhteen lasten huoltajien elokuvien ikärajojen tuntemuksen.

KUVIO 1. Lasten huoltajien elokuvien ikärajojen tuntemus vuonna 2014 (Cupore & KAVI 2014).

Opetusministeriön (2009, 15) selvityksen mukaan edellisiä elokuvien ikärajoja, jotka olivat silloin 3, 7, 11, 13, 15 ja 18, tiedettiin 2014 vuoden puhelinkyselyyn verrattuna verrattain paremmin (kuvio 2). Noin 79 % tiesi ikärajan 18 ja ikärajan 15 tiesi 78 % vastaajista. Heikoiten tunnettiin ikärajat 3, 11 ja 13, joissa oikein vastanneita oli 27–40 % välillä. Selvityksessä painotettiin, että lasten huoltajien ikärajatuntemus oli parempaa, jos omien lasten iät olivat lähellä tiettyä ikärajaa. Vastaajista 59 prosenttia kertoi noudattavansa ikärajoja aina, kun taas 36 prosenttia sanoi noudattavansa niitä joskus. Vain neljä prosenttia kertoi, että he eivät noudata ikärajoja ollenkaan. Tämän lisäksi ikärajoihin suhtauduttiin sitä vapaammin mitä vanhempi taloudessa asuva lapsi oli. Kuvio 2 koostaa yhteen lasten huoltajien ikärajatuntemuksen.

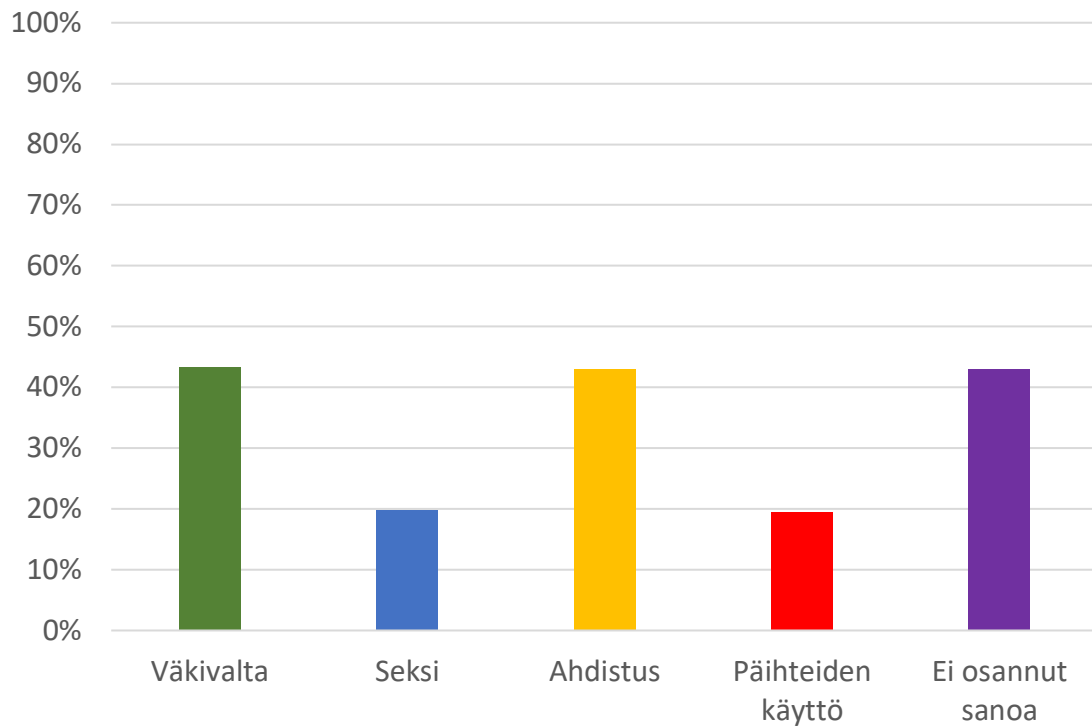

KUVIO 2. Lasten huoltajien elokuvien ikärajojen tuntemus vuonna 2009 (Opetusministeriö 2009).

1.2.2 Sisältösymbolit

Cuporen ja KAVI:n (2014, 11) kyselyssä huoltajilta kysyttiin myös sisältösymboleiden tunnettavuutta. Kyselyn mukaan parhaiten elokuvien ja televisio-ohjelmien sisältösymboleista tunnettiin ahdistuksen ja väkivallan symbolit, jotka kummatkin tunnettiin 43 prosenttisesti. Ahdistuksen symboli esiintyi kuitenkin vastauksissa enemmän pelon tai kauhun symbolina kuin ahdistuksen. Tämä johtui siitä, että ahdistuksen käsite oli vaikeampaa määrittää. Seksiä ja päihteiden käyttöä symboloivat merkit tunnettiin verrattain heikoin. Nämä symbolimerkit osattiin luetella vain noin 20 prosentin verran. Sisältösymboleiden heikohko tunnettavuus johtui osittain siitä, että niitä oli käytetty kyselyn aikaan ikärajojen yhteydessä vasta noin reilun vuoden verran. Kuviossa 3 on esitetty sisältösymboleiden tunnettavuus.

KUVIO 3. Sisältösymboleiden tunnettavuus vuonna 2014 (Cupore & KAVI 2014, 11).

Tämän lisäksi huoltajat pitivät tärkeänä tietää etukäteen elokuvien ja televisiosarjojen mahdollisesta haitallisista mediasisällöistä. Väkiällasta ja seksistä piti erittäin tärkeänä tietää 70 % huoltajista. Huumeiden käytöstä vastaava lukema oli noin 60 %. Näiden lisäksi 58 % vastanneista huoltajista kokivat järkyttävien, ahdistavien ja pelottavien kohtauksien ennakkoon tietämisen olevan erittäin tärkeää. Varsinaisten sisältösymbolien takana seuraavaksi tärkeimpänä nähtiin syrjintä ja rasismi noin 45 % määrällä. (KAVI & Cupore 2014, 15–16.) Lasten iän kasvaessa mediasisällöistä tietämisen tärkeys etukäteen laskee, sillä iältään 16–18 vuotiaiden lasten huoltajien vastaukset olivat kaikkein sallivimmat. Tulosta voidaan pitää loogisena, sillä mitä pienempi lapsi, sitä tärkeämpää etukäteinen tieto on. (KAVI & Cupore 2014, 32.)

Opetusministeriön vuonna 2009 tekemän tutkimuksen aikaan sisältösymboleita ei vielä käytetty. Huoltajille luoteltiin kuitenkin erilaisia mahdollisesti haitallisia mediasisällön osa-alueita, jonka jälkeen heitä pyydettiin arvioimaan kuinka tärkeitä tällaisista mediasisällöistä, on tietää ennakkoon. Huoltajien mielestä erittäin tärkeänä pidettiin

väkivaltaa ja huumeiden käyttöä noin 65 %:n määrällä. Seksi sai lukemakseen noin 60 % ja ahdistukseen viittaavia sisältöjä, kuten pelottavat kohtaukset tai kauhu 50 %. Lisäksi eläinten kärsimystä, vakavasti sairaiden ihmisten, nälänhädän tai muun järkyttävän kohtauksen kuvaamisen tietäminen ennakkoon piti erittäin tärkeänä noin 45 % huoltajista. (Opetusministeriö 2009, 24–25.)

Huoltajien mielipidettä kysyttiin myös ikärajaluokittelujärjestelmän suhteen: minkälaisen luokittelujärjestelmän he valitsisivat kuvaohjelmille, jos he itse saisivat valita? Suurin osa oli sitä mieltä, että paras järjestelmä sisältäisi ikäraajat ja kuvasymbolit. Tätä kannatti noin 70 % vastanneista. Toiseksi eniten kannatusta (20 %) sai pelkkiin ikärajoihin perustuva järjestelmä. Vain 5 %:n kannatuksen sai järjestelmä, jossa olisi vain kuvasymboleita. (Opetusministeriö 2009, 28.)

1.3 Yhdysvaltalainen ikärajojärjestelmä

Yhdysvaltojen ollessa suurin länsimaisten elokuvien tuottaja, on perusteltua perehtyä myös heidän ikärajojärjestelmään, sillä elokuvia tehdään myös osittain eurooppalaisia elokuvien katsojia, kuten suomalaisia, varten. Yhdysvaltojen ikärajojärjestelmä (Motion Picture Association of America eli MPAA) on joitakin muutoksia lukuun ottamatta pysynyt melko samanlaisena jo 50 vuotta, jolloin MPAA perustettiin. Elokuvat Yhdysvalloissa luokitellaan kategorioihin G, PG, PG-13, R ja NC-17. G tarkoittaa kaikille sallittua, PG viittaa vanhempien ohjaukseen eli jotkin elokuvan teemat eivät välttämättä sovi lapsille, PG-13 taas vaatii vanhemmilta vahvaa huomiota sillä jotkin elokuvan teemoista eivät välttämättä sovi alle 13 vuotiaille lapsille, R-luokitus vaatii vanhempien läsnäolon alle 17 vuotiaalle lapselle ja NC-17 on kokonaan kielletty alle 18 vuotialta. Tämän lisäksi elokuvan ikärajan vieressä kerrotaan tekstein mikä tai mitkä ovat syynä elokuvan nostetulle ikärajalta. (MPAA 2018, 21–22.) Yhdysvaltalainen ikärajojärjestelmä ei siis käytä sisältösymboleita kertoakseen elokuvan mahdollisesta haitallisesta sisällöstä, mutta ilmoittaa sisällöstä tekstein.

Yhdysvalloissa toteutettu kysely vuonna 2018, johon osallistui 1559 vanhempaa, tutki yhdysvaltalaisen vanhempien tietämystä ja mielipiteitä yhdysvaltalaisen elokuvaikärajajärjestelmän toimivuudesta. 95 % yhdysvaltalaisista vanhemmista ja huoltajista kertoivat ikärajojen olevan tarpeen kuvaohjelmissa ja 90 % tunsivat ikärajat sekä 80 % sisällöistä kertovat tekstit ikärajojen vieressä. Noin 85 % vanhemmista ja huoltajista oli taas sitä mieltä, että ikärajat ovat tarkkoja ja paikkaansa pitäviä ja melkein 90 % piti paikkaansa pitävinä ja tarkkoina sisällöistä kertovia tekstejä. Suurimmaksi osaksi yhdysvaltalaiset vanhemmat ovat huolissaan elokuvien väkivallasta ja seksuaalisesta sisällöstä. (MPAA 2018, 30–31.)

Noin 80 % vanhemmista ja huoltajista kertoivat käyttävänsä ikärajajoja tehdessään valintoja perheelleen. He kuitenkin olivat enemmän sisältöperusteisen ikärajakäytännön puolella kuin ikään painottuvaan. Huolimatta vanhempien ja huoltajien mielipiteistä yhdysvaltalainen mediateollisuus on kuitenkin tähän asti suosinut enemmän ikää rajoissaan sisällyttäen kuvauksen mahdollisesta haitallisesta sisällöstä ylimääräisenä ja pienempänä osana iän vieressä. (Gentile ym. 2005, 440; Bushman & Cantor 2003, 139.)

Tutkimukset ovat osoittaneet sisältöperustaisen ikärajamerkinneen olevan mahdollisesti ikään perustuvaa merkintää parempi, sillä korkeamman ikärajan saanut kuvaohjelma voi houkutella lapsia ja nuoria katsomaan kyseistä sisältöä. Tätä kutsutaan niin sanotusti ”kielletyn hedelmän” -efektiksi. Esimerkiksi eräs tutkimus osoittaa, että vanhemmat lapset ja pojat olivat enemmän kiinnostuneempia videosta, jos kyseisen videon ikärajaa nostettiin korkeammaksi. (Gentile ym. 2005, 440.)

2 MEDIAKASVATUS PERHEESSÄ

2.1 Vanhempien rooli lapsen ja nuoren medialukutaidon kehittämisessä

Mediakasvatus on opettamisen ja oppimisen prosessia mediasta, jonka lopputuloksena voidaan pitää medialukutaitoa. Medialukutaito on taitoa osata lukea ja kirjoittaa mediaa niin kriittisesti ymmärtäen kuin aktiivisesti osallistuen. Tämä tarkoittaa sitä, että media-lukutaitoinen osaa tulkita ja tehdä valistuneita ja tietoisia päätöksiä median kuluttajana sekä myös tulla median tuottajaksi omin ehdoin. Tällöin kehitetään ihmisen kriittisiä ja luovia tietoja ja taitoja. (Buckingham 2003, 4; Niinistö & Ruhala 2007, 126; Mediataitokoulu 2019.)

Lasten ja nuorten mediakulttuurisessa elämässä yhdistyvät oppiminen, sosiaalinen kanssakäyminen ja viihtyminen. Mediakulttuuri tarjoaa keskustelua, leikkiä ja yhteistä tekemistä. Tästä syystä median rooli lapsen ja nuorten sosiaalisen verkoston ja suhteiden sekä sisältöjen muodostajana voi olla merkittävä. Lapsen ja nuoren sosiaalisen ympäristön voivat muodostaa perhe, ystävät, koulu, kulttuuri ja media ja näiden merkitystä lapsen ja nuoren sosiaalistumisprosessina on miltei mahdotonta erottaa. Parhaimmillaan nämä eri osatekijät tukevat toisiaan ja mediasta muodostuu väline lapsen ja nuoren sosiaalisen pääoman kehittymiselle. (Niinistö & Ruhala 2007, 125.)

Vanhempien ja kasvattajien vastuulla on mediakasvatuksen ja sitä kautta medialukutaidon opettaminen lapselle ja nuorelle. Jotta tässä onnistuttaisiin, mediakasvattamisen täytyy olla tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, sillä medialukutaito saavutetaan vähitellen. Pienten lasten kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että lapsen identiteettiä ja tunnetaitojen rakentumista vahvistetaan mediataitojen ja medialukutaidon kehittymisen ohessa, sillä media herättää tunteita ja vaikuttaa niihin. Erilaisten tunnetilojen työstäminen, niistä keskustelu ja niiden tunnistaminen sekä nimeäminen yhdessä aikuisen

kanssa esimerkiksi elokuvia tai televisiosarjoja katsoessa on tärkeää pienelle lapselle. (Niinistö & Ruhala 2007, 125–126.)

Nuoren elämässä media alkaa näyttäytymään entistä enemmän sosiokulttuurisen näkökulman kautta. Sosiokulttuurinen näkökulma nuoren mediasuhteissa tarkoittaa oman elämönhallinnan ja yhteiskunnallisen osallistumisen taitoja. Tavoitteena on tukea nuoren omaa toimijuutta ohjaamalla häntä esimerkiksi ilmaisemaan omia ajatuksiaan median kautta. Lisäksi median kautta nuoret rakentavat jatkuvasti sosiaalista ja symbolista maailmankuvaansa, jotka muokkaavat siten nuorta. (Kotilainen 2007, 151.)

Vanhemman ja kasvattajan onnistuminen lapsen ja nuoren mediakasvatuksessa riippuu hyvin pitkälti heidän omasta medialukutaidon tasosta. Monia aikuisia saattaa hämmentää ja vieroksuttaa median muuttuminen kirjallisesta muodosta yhä visuaalisempaan ja digitaalisempaan muotoon. Nämä visuaaliset digitaaliset mediat ovat taas lapselle ja nuorelle jo hyvin tuttuja ja käytössä jokapäiväisesti, sillä he ovat syntyneet keskelle digitaalista aikakautta, jolloin he ovat omaksuneet sen osaksi elämäänsä alusta alkaen. Todennäköisesti jokaisella aikuisella on myös tarttumapintaa mediasta omasta lapsuudestaan, minkä takia taidot kohdata lisääntyneitä mediavälineitä -ja sisältöjä sekä medioitunutta kulttuuria on kuitenkin olemassa. (Niinistö & Ruhala 2007, 125.)

Medialukutaitoinen aikuinen osallistuu aktiivisesti lapsen ja nuoren mediakäyttäytymiseen. Mahdollisten median aiheuttamien haittojen ehkäisyksi aikuisen on kerrottava ja lisättävä tietoisuutta median vaaroista ja puututtava sekä muutettava lapsen ja nuoren turvatonta käyttäytymistä sen parissa. (Vanderhoven, Schellens & Valcke 2016, 248–249.) Lisäksi medialukutaitoinen aikuinen tiedostaa ja osaa arvioida, mitä lapset ja nuoret todella ymmärtävät. Siten voidaan vaikuttaa lasten ja nuorten kykyyn vastaanottaa mediaviestejä ilman median haitallisia vaikutuksia. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 4.)

2.2 Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Median merkityksen ja hyötyjen voimistuessa myös sen haitat ovat entistä useammin esillä. Media vaikuttaa ihmisen tapaan havaita ympärillä olevaa todellisuutta ja omaa toimintaansa hyvin eri tavoin (Salokoski & Mustonen 2007, 15). Voidaan puhua suorasta ja epäsuorasta vaikutuksesta. Suorassa vaikutuksessa yksi tai useampi tekijä vaikuttaa suorasti ihmisen asenteisiin, tietoisuuteen tai käyttäytymiseen. Epäsuora vaikutus viittaa taas usean tekijän keskinäiseen vuorovaikutukseen, minkä takia useammalla tekijällä voi olla vaikutuksia ihmisen käyttäytymiseen ja asenteisiin. (Salokoski & Mustonen 2007, 15; Potter 2012, 37–38.)

Median vaikutuksia tutkittaessa on syytä käyttää laajaa perspektiiviä siinä, miten monipuolisesti media vaikuttaa ihmisiin. Usein ihmiset tyytyvät ajattelemaan median vaikutuksia heidän jokapäiväisessä elämässään vain negatiivisessa mielessä, kuten kärjistetysti ajattelemalla, katsomalla liikaa ”pahaa” materiaalia tulee myös itse ”pahaksi”. Median vaikutukset voidaan nähdä toteutuvan kahdeksan eri kysymyksen ympärillä: jo mainitun suoran ja epäsuoran vaikutuksen lisäksi median ajoituksen, keston, tunnearvon, muutoksen, tarkoituksen, tason ja ilmaisun kysymykset vaikuttavat siihen, miten media vaikuttaa ihmisiin. Median ajoituksella tarkoitetaan välitöntä tai pitemmällä aikavälillä tapahtuvaa median vaikutuksille altistumista. Kestolla viitataan taas siihen, miten väliaikaisia tai pysyviä vaikutukset ovat. Median tunnearvo määrittää nähdäänkö media negatiivisena vai positiivisena kontekstista riippuen. (Potter 2012, 35–36.)

Median aiheuttama muutos nähdään hyvin usein taas käyttäytymiseen tai asenteisiin liittyvänä. Toiset ajattelevat, että onnistunut median vaikutus aiheuttaa muutoksia käyttäytymiseen tai asenteisiin, kun taas toiset näkevät, että onnistuessaan vaikuttamaan media pyrkii vain ylläpitämään käyttäytymismalleja ja asenteita. Median tarkoitus viittaa taas siihen, mitä medially halutaan oikein viestiä. Esimerkiksi mahdollisten negatiivisten vaikutusten lisääntyminen väkivaltaisella sisällöllä ei välttämättä ole mediasisältöjen luojan tarkoitus, jos hän on ajatellut vain lisäävänsä elokuvan viihtyvyyttä. Median vaikutuksen taso tarkoittaa niin mikro- kuin makrotasolla tapahtuvaa vaikuttamista.

Mikrotaso viittaa yksilöön, kun makrotaso taas viittaa yhteisöön ja institutionaaliseen vaikutukseen. Median ilmaisu siihen, miten se vaikuttaa ympäristöönsä, määrittää miten helposti median mahdollisia vaikutuksia havainnoidaan. Välillä vaikutuksia on helppo havainnoida ja hyväksyä kun taas toisaalta media on voinut vaikuttaa piilevästi ja huomaamatta. (Potter 2012, 36–38.)

Median vaikutuksiin liittyvä tutkimus on ongelmallista, sillä mikä on täysin mediasta riippuvaa vaikutusta, on vaikeaa todentaa ja eristää muista elinympäristön vaikutuksista. Median vaikutukset nähdään kuitenkin korostuvan silloin, kun lapsen ja nuoren kasvuympäristön muutkin mallit toimivat samalla tavalla kuin median antamat mallit. Kuitenkin eettisesti hyväksyttävän tutkimusasetelman rakentaminen median vaikutusten tutkimiseen on liki mahdotonta, sillä alaikäisten käyttäminen heille mahdollisen haitallisen mediasisällön katsomiseen on vähintäänkin arveluttavaa. (Salokoski & Mustonen 2007, 16.) Kuitenkin joidenkin kokeellisten asetelmien avulla on löydetty kausaalinen yhteys niin sanotun media-altistumisen ja mahdollisten oireiden välillä (Paavonen ym. 2011, 1565).

Pieni lapsi on hyvin erilainen median käyttäjänä kuin teini-ikäinen, minkä lisäksi pienen lapsen kyvyt käsitellä median sisältöjä ovat hyvin eri tasolla verrattuna teini-ikäiseen. Jokaisen lapsen ja nuoren kehittyminen niin tunne-elämän, tiedonhallinnan ja sosiaalisuuden saralla on yksilöllistä. Lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä ei pitäisi kiirehtiä karaisemaan kestävämmäksi totuttamalla vanhemmille ihmisille suunnatulla mediasisällöllä, vaan se vaatii kasvurauhaa ja kypsymistä jokaisen omaan tahtiin. Koska lapsen havaitseminen ja tulkinta ympäröivästä maailmasta syntyy aina vuorovaikutuksesta hänen sosiaalisen ympäristönsä kanssa, läheisten ihmisten rooli mallin näyttäjänä on ensiarvoisen tärkeää. Jaetut kokemukset vanhemman tai huoltajan kanssa auttavat lasta sisäistämään poimittua tietoa ja yhdistämään ne aikaisempiin kokemuksiinsa, ja jolloin vanhempi tulkitsee ja nimeää asioita lapselle. (Salokoski & Mustonen 2007, 18.)

Eri riskitekijöiden vaikutukset kehitykseen eroavat lapsilla ja nuorilla. Pienet lapset ovat mahdollisesti pelottavien mediasisältöjen äärellä herkempiä ja turvattomampia kuin nuoret, jotka osaavat hallita tunteensa paremmin ja jotka tiedollisesti käyttävät erilaisia

puolustusmekanismeja pitääkseen tunnekokemuksensa maltillisina. Nuoret voivat kuitenkin olla herkempiä joillekin mediasisältöjen vaikutuksille kuten erilaisille riippuvuuk- sille ja itsemurhamalleille kuin pienet lapset. (Salokoski & Mustonen 2007, 18.) Median parissa vietetty aika voi taas osaltaan vähentää muuta lapsen kehitystä tukevaa aktivi- teettiä kuten sosiaalista vuorovaikutusta häntä ympäröivään maailmaan, joka on tär- keitä lapsen kielellisen, kognitiivisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta (Paavonen ym. 2011, 1566).

Identiteettikehitys median hallitsemisessa on tärkeä osa-alue. Lapsi hakee jo pienestä pitäen samaistumisen kohteita, joiden avulla hän voi heittäytyä tarinaan ja myötäelää tarinan hahmojen kokemuksia. Tämä auttaa lasta rakentamaan omaa minäkuvaansa, jonka ensimmäinen vaihe on yksilöitymisvaihe, jolloin lapsi tiedostaa oman autonomi- ansa ja erillisyytensä. Sukupuoli-identiteetti alkaa kehittymään noin 3–5 vuoden iässä. Media tarjoaakin erilaisia identiteetin rakennusmalleja ja hahmoja joihin lapsi voi sa- maistua. Ikävuosien 6–8 aikana lapsi ottaa kehitysaskelia moraalisessa kehityksessä, jol- loin hän ottaa askelia itsekeskeisestä enemmän epäitsekkääseen ajatteluun. (Salokoski & Mustonen 2007, 18–22.) Ikävuosissa 9–12 lapsi tuo mediatulkintaan enemmän omaan ajatteluun perustuvaa tulkintaa, joiden kautta mediasisältöjä on mahdollista arvottaa ja kyseenalaistaa. Murrosikäinen peilaa omaa identiteettiään mediasta, jolloin kiinnostus erilaisia ideologisia pohdintoja ja maailman tapahtumia kohtaan kasvaa. (Salokoski & Mustonen 2007, 23; Mustonen 2007.) Erilaiset mediasisältöjen luomat vertailukohteet ja idolit antavat malleja, joita murrosikäinen nuori peilaa omiin arvoihinsa suhteessa ym- päröimään maailmaan. (Salokoski & Mustonen 2007, 23.)

Noin viidestä ikävuodesta alkaen lapsi oppii suurimmat harppaukset median analyytii- sissa tulkintataidoissa, kun skemaattisen ajattelun kehittyminen alkaa muotoutumaan. Tällöin hän pystyy hahmottamaan ympäröivää maailmaa skeemojen eli sisäisten mallien ja skriptien eli mielikuvien avulla. Tämä taas johtaa siihen, että lapsi pystyy luokittele- maan ja yleistämään havaintojaan ja lapsen ajattelu kehittyy intuitiiviseksi eli oivalta- vaksi ajatteluksi. Nämä kaikki ovat yleensä kehittyneet kymmeneen ikävuoteen men- nessä. (Salokoski & Mustonen 2007, 21.)

Vaikka mediakasvatuksen kenttä on erittäin laaja, tässä työssä keskitytään yhteen tiettyyn mediakasvatuksen ilmiöön. Tarkastelun kohteena ovat elokuvien ja televisiosarjojen ikärajamerkinnän ja vanhempien käsitykset niistä. Kuten aikaisemmin mainittiin, elokuvat ja televisiosarjat näyttäytyvät kiinteänä osana lasten ja nuorten elämässä esimerkiksi faktan ja fiktion erottelussa tai lisätä kriittisyyttä ja laajentaa perspektiiviä ympärillä oleviin asioihin, täten parantaa lapsen tai nuoren medialukutaitoa. Jotta tässä voitaisiin onnistua mahdollisimman hyvin ja turvallisesti, tarvitsemme erilaisiin kuvaohjelmiin ikärajamerkintöjä opastamaan etenkin vanhempia ja kasvattajia valitessaan sopivaa katsottavaa lapsille ja nuorille.

3 IKÄRAJAT JA SISÄLTÖSYMBOLIT

3.1 Kuvaohjelmalaki Suomessa

Elokuvien ja tv-sarjojen ikäraajat Suomessa perustuvat kuvaohjelmien tarjoamista sääntelevään kuvaohjelmalakiin (L710/2011), jonka tarkoitus on suojella lapsia. Ikäraajat on laadittu varoittamaan mahdollisesta haitallisuudesta lapselle sekä nuorelle. Niiden avulla pyritään varoittamaan kuvaohjelmien väkivaltaisuudesta, ahdistavuudesta, seksuaalisesta sisällöstä ja päihteiden käytöstä. (Cupore & KAVI 2014, 5–7; KAVI 2019a.) Gentile (2010, 423) määrittelee ikärajamerkintöjen olevan tarpeellisia kahdesta syystä: ne havainnollistavat mediasisällön mahdollisesta haitallisuudesta ja ne vähentävät haitalliselle riskeille altistumista. Kuvaohjelmalaki määrittelee kehitykselle haitallisen kuvaohjelman 15 §:ssä seuraavasti:

Lapsen kehitykselle haitallisena pidetään kuvaohjelmaa, joka väkivaltaisuutensa tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi tai ahdistusta aiheuttamalla taikka muulla näihin rinnastettavalla tavalla on omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen.

Kuvaohjelman haitallisuutta arvioitaessa on otettava huomioon, millaisessa yhteydessä ja miten tapahtumat ohjelmassa kuvataan.

Ikärajoja luokittelevat itsenäiset kuvaohjelmaluokittelijat, jotka työskentelevät joko kuvaohjelmien levittäjien tai luokittelua tarjoavien yritysten alaisuudessa. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti eli KAVI kouluttaa kaikki kuvaohjelmaluokittelijat. Tämän lisäksi KAVI valvoo luokittelijoiden toimintaa ja puuttuu siihen tarvittaessa. (Cupore & KAVI 2014, 5–7; KAVI 2019a.)

3.2 Ikärajojen luokittelu Suomessa

Vuoden 2012 alussa voimaan tulleen uusimman suomalaisen ikärajakäytännön mukaan ikärajat luokitellaan viiteen eri kategoriaan: S eli sallittu kaikenikäisille, 7 eli sallittu yli 7-vuotiaille, 12 eli sallittu yli 12-vuotiaille, 16 eli sallittu yli 16-vuotiaille sekä 18 eli vain täysi-ikäisille. Ikärajat eivät ole suosituksia vaan sitovia. Tästä syystä ikärajallisia elokuvia ja tv-sarjoja ei saa myydä, vuokrata tai esittää ikärajaa nuoremmille henkilöille. Ikärajat eivät kerro mille ikäryhmälle mikäkin kuvaohjelma on suunnattu, vaan ne kertovat pelkästään lapsille ja nuorille haitallisesta olevasta sisällöstä. (Happo, Pekkala & Pääjärvi 2012, 62; KAVI 2019a.) Toisin sanoen, kaikille sallittu kuvaohjelma ei välttämättä tarkoita, että se olisi suunnattu lapsille.

Yksi iso syy nykyiseen ikärajakäytäntöön siirtymisessä oli pyrkiminen johdonmukaisempaan ja helpommin ymmärrettävään ikärajojen merkintään ja ikärajjärjestelmään. Digitaalisissa peleissä käytetty PEGI (Pan European Game Information) toimi suunnannäyttäjänä nykyiselle ikärajakäytännölle, sillä ikäraja-asteikko muutettiin samaksi kuin digitaalisten pelien. Tämän lisäksi televisio-ohjelmien säätely tuli yhtenäiseksi osaksi elokuvien ja digitaalisten pelien säätelyä. Ennen näitä kaikkia kuvaohjelmia säädeltiin eri tavoin. (Happo ym. 2012, 62.) Kuvaohjelmien tarjoaminen eli kuvaohjelman saattaminen yleisön katseltavaksi ilman ikärajamerkintää on kiellettyä. Näitä merkintöjä ei saa käyttää, ellei kuvaohjelma ole mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen eli MEKU:n tai sen kouluttaman kuvaohjelmaluokittelijan luokittelema. (Kuvaohjelmalaki L710/2011.) Poikkeuksena voidaan pitää yksiselitteisesti aikuisille suunnattuja ohjelmia, kuten pornografiaa, joita ei tarvitse luokitella ollenkaan. Näissä on eri tavalla merkitty täysi-ikäisyyttä kuvaava merkki.

Ikärajojen lisäksi MEKU on alkanut käyttää vuoden 2012 ikärajakäytännön mukaisesti myös erilaisia sisältösymboleita kertoakseen, minkä haitallisen sisällön vuoksi ikärajat on asetettu. Sisältösymbolit voivat kuvata väkivaltaa, ahdistusta, seksiä tai päihteitä. Ikärajojen ja sisältösymboleiden lisäksi televisiossa esitettäviä sisältöjä koskevat eri televisioyhtiöiden välinen niin sanottu vedenjakajasopimus, joka määrittelee, mihin

kellonaikaan ohjelmia televisiossa saa esittää. Vähintään 16-vuotiaille suunnattujen ohjelmien esittäminen on sallittua kello 21 alkaen ja vain täysi-ikäisille suunnatut ohjelmat saadaan esittää vasta kello 23 alkaen. Kuvaohjelmat, jotka ovat sallittu alle 16-vuotiaille, ovat vedenjakajasopimuksen mukaan sallittua esittää mihin kellon aikaan tahansa. (Happo ym. 2012, 62; KAVI 2019a.) Kuva 1 esittää kuvaohjelmien ikäraja -ja sisältösymbolimerkinnot.

KUVA 1. Kuvaohjelmien ikäraja -ja sisältösymbolimerkinnot (Cupore & KAVI 2014, 6).

Yhdysvaltalainen luokitteluun ja arviointiin keskittynyt hallinto CARA eli Classification and Rating Administration (2010, 6) määrittelee ikärajojen luokittelusysteemin olevan vanhempia varten, jotta he pystyisivät selkeämmin ja helpommin löytämään informaatiota elokuvien sisällöstä: toisin sanoen, onko elokuva sopiva heidän lapsilleen. Hyödyllisen ikärajojärjestelmän pitäisi tarjota niin relevantin ja oikeanlaisen informaation vanhemmille ja huoltajille kuin mahdollista. Tämä onnistuu parhaiten, jos formaatti on ymmärrettävä ja yksinkertainen. Tällöin vanhemmilla ja huoltajilla on valmiudet tehdä lapsia suojelevia ja hyviä valintoja. (Gentile, Humphrey & Walsh 2005, 433.)

Suurin harhaluulo ikärajamerkintöjen suhteen on käsitys, jossa luullaan, että ikärajat olivat jotakin muuta varten kuin elokuvan sisällön ilmoittamiseen. Harhaluulot näyttävät etenkin siten, että elokuvan hyvyttä määritellään elokuvan ikärajamerkintöjen perusteella. Toisaalta ikärajamerkinnät nähdään niin sanottuna portinvartijana moraalille ja arvoille. (CARA 2010, 7.) Thompsonin ja Yokotan (2004) mukaan elokuvan ikärajamerkinnät eivät myöskään yksinään kerro elokuvan mahdollisista haitallisista sisällöistä, sillä keskenään saman ikärajamerkinnän saaneet elokuvat voivat kuitenkin poiketa sisällön kuvaukseltaan huomattavasti. Tämä voi osaltaan tuoda haasteita asiasta tietämättömälle ihmisille.

Erilaisten taustojen ja aikaisempien kokemusten takia elokuvien ikärajamerkinnät saattavatkin poiketa toisistaan suuresti eri maissa. Ikärajojen luokittelu on hyvin kulttuurisidonnaista, sillä suomalainen ikärajaluokittelu poikkeaa esimerkiksi aasialaisten vastaavasta. Tähän vaikuttavat etenkin paikallinen asenne ja kulttuuri sekä kunkin maan ikärajoja sääntelevät tahot. Yleisesti ottaen aasialaiset sääntelevät ikärajoja kaikkein tiukimmin, kun taas vapaamielisemmät Euroopan maat, kuten Espanja, Ranska ja Italia, pitävät yllä löysemää arvoasteikkoa ikärajoille. Suurin elokuvamarkkina-alue Yhdysvallat kuuluvat yhdessä pohjoismaiden kanssa jonnekin edellä mainittujen valtioiden välimaastoon. (Leenders & Eliashberg 2011, 368–369.)

Hall (2001, 166) mainitsee kehittämässään mallissa, kuinka mediasisällön vastaanottamiseen ja lähettämiseen vaikuttavat sosiaaliset ja kulttuuriset taustat ja aikaisemmat kokemukset. Toisin sanoen mediasisällön tuottaja koodaa viestejään hänen sosiokulttuurisen taustansa ja aikaisempien kokemusensa kautta ja täyttää ne hänen arvioillaan ja tarkoituksillaan. Vastaanottaja purkaa näitä koodeja hänen oman sosiokulttuurisen taustansa ja aikaisempien kokemusien kautta. Tästä syystä vastaanottaja ei aina välttämättä tulkitse viestejä niin kuin ne saattavat olla tarkoitettu. (Hall 2001, 166.)

3.3 Ikärajamerkintöjen luokittelun haasteellisuus ja tarpeellisuus

MEKU:n toteuttamassa ikärajakatsauksessa sekä Cuporen ja KAVI:n ikärajaselvityksessä mainitaan lasten ja nuorten kehittymisen olevan hyvin yksilöllistä. Vaikuttavia tekijöitä ovat yksilön persoonalliset tekijät, kuten emotionaaliset ja kognitiiviset tekijät. Perusedellytyksenä mediasisältöjen arviointiin ja kyseenalaistamiseen pidetään faktan ja fiktion erottelukykyä. Näiden lisäksi myös vanhempien ja muun ympäristön, kuten kavereiden ja koulun, tarjoamat erilaiset median käytön mallit vaikuttavat yksilön kehitykseen ja kykyyn ymmärtää ja tulkita mediaa. Näistä johtuen ikärajajärjestelmät joudutaan luomaan hyvin normatiivisten oletuksien pohjalta. Johtuen näistä normatiivisista oletuksista, ikärajoissa käytetään kolmen vuoden joustoa kuvaohjelmien julkisessa esittämisessä. Tämä jousto onnistuu vain, jos lapsi tai nuori on täysi-ikäisen seurassa. Kolmen vuoden ikärajajousto ei koske kuitenkaan ikärajaa 18, joka tarkoitettu pelkästään täysi-ikäisille. (Happo ym. 2012, 62–63; Cupore & KAVI, 2014, 7; Salokoski & Mustonen 2007, 18.)

Ikärajamerkintöihin liittyvän tietoisuuden lisääminen on yksi mediakasvatuksen tärkeistä tehtävistä. MEKU:n ikärajasäätelyyn perustuvan tehtävän pääasiallinen tarkoitus on hyvään elämään kasvattaminen. Ikärajojen säätely kuitenkin rajoittaa lasten, nuorten ja aikuisten medialukutaidon kehittymistä ja sotii näin osittain sananvapauden ja medialukutaidon käsitteitä vastaan. Tietynlaisten mahdollisten haitallisten sisältöjen rajoittaminen on kuitenkin tietysin osin välttämätöntä, jotta median mahdolliset vaikutukset eivät vaarantaisi lasten ja nuorten psyykkistä kehitystä. (Happo ym. 2012, 62–64.)

Oravala (2009, 207) mainitsee kasvatuksen ja elokuvien välisen suhteen olevan ongelmallinen, sillä elokuvaa ei pidetä normaalin kielen kaltaisena järjestelmänä. Tämä tarkoittaa sitä, että elokuvan vaikuttavuus perustuu hyvin pitkälti kokemusperäisyyteen implisiittisellä eli tiedostamattomalla tasolla. Tällöin kokemusta voidaan pitää subjektiivisena. (Oravala 2009, 207.) Tästä johtuen on haastavaa tietää, mikä olisi paras tapa kasvattaa elokuvien avulla.

Elokuvan luonne on poikkeuksellinen, koska sen kuvitteellisuus hyväksytään ikään kuin annettuna. Tämä kuvitteellinen luonne sisältää taiteellisen, viihteellisen ja fiktiivisen näkökulman. (Sihvonen 2009, 217.) Näistä syistä elokuva on ollut erityisen tarkkailun ja valvonnan kohteena. Äärimmäisin muoto elokuvan tarkkailusta ja valvonnasta on sensuuri (Sedergren 2006, 11). Sedergren (2006, 11) pohtiikin miten lapsia ja nuoria tulisi suojella kuvaohjelmien mahdollisilta haittavaikutuksilta. Suojeleminen ei onnistu ainoastaan rajoittamalla ja sensuroimalla kuvaohjelmia, vaan keinoiksi tulisi ottaa mediakasvatuksen ja valistuksen kaltaisia toimia sekä tehdä laaja-alaista yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Nalkur, Jamieson ja Romer (2010, 440) mainitsevat nuorten olevan innokkaita elokuvien kuluttajia. Tästä syystä etenkin graafinen väkivalta ja seksi elokuvissa ovat huolestuttaneet vanhempia pitkään, ja haitallista sisältöä elokuvissa voidaan pitää vakavana julkisena terveyshuolena (Nalkur ym. 2010, 440; Kallio 2015, 227; Gentile ym. 2005, 433; Bushman & Cantor 2003, 130). Haitallisen sisällön määrä on noussut huomattavasti elokuvissa etenkin vuoden 1968 jälkeen, jolloin Yhdysvaltain nykyinen ikärajasysteemi MPAA perustettiin (Nalkur ym. 2010, 443).

Johnson (2013) mainitsee väkivallan lisääntyneen ja normalisoituneen länsimaisissa elokuvissa. Tämä on johtanut siihen, että entistä nuoremmille suunnatuissa elokuvissa näytetään väkivaltaa, kun taas muiden haitallisten sisältöjen, kuten seksin, kiroilun ja päihteiden, esiintyminen elokuvissa nostaa ikärajaa suhteessa väkivaltaa enemmän. (Johnson 2013.) Väkivallan esiintyminen medioissa on lisännyt niin lyhytaikaista kuin myös pitkäaikaista riskiä aggressiiviseen käyttäytymiseen, tuntemuksiin ja tietoisuuteen (Gentile 2010, 423).

Median ollessa keskeinen lasten ja nuorten ympäristö, huoli median roolista seksuaalisen sisällön lisääjänä ja seksuaalikasvattajana on myös lisääntynyt (Spišák 2016, 11). Seksuaalisen sisällön esiintyminen mediassa näkyy seksuaalisen käyttäytymisen laukaisemina jo entistä nuorempana, joka voi taas aiheuttaa riskialtista seksuaalista käyttäytymistä ja tasapainotonta seksuaalista kehittymistä, kuten teiniraskautta tai sukupuolitauteja. (Gentile 2010, 424; Salokoski & Mustonen 2007, 19.) Kuitenkin erilaisten

mahdollisesti haitallistenkin sisältöjen käyttäminen esimerkiksi opetuksessa voi toimia hyvänä kasvatusmateriaalina. Huolimatta näistä mahdollisista haitoista ja hyödyistä ikäraajat auttavat vanhempia asettamaan turvallisia ja suojelevia rajoja siihen, mitä heidän lapsensa saavat katsoa. (Gentile 2010, 424.)

Ikärajojen jatkuva tutkiminen ja kehittäminen ovat tarpeellisia, sillä medialukutaidon osaamista pidetään keskeisenä taitona nykypäivänä (Pohjola 2009, 150–151; Happo ym. 2012, 63). Median läsnäolosta on tullut arkipäivää, ja erilaisten informaatioiden tulva on valtava. Tämän takia raja median tuottajan ja käyttäjän välillä on pienentynyt huomattavasti. Taito käsitellä mediaa tulisi ulottua myös elokuvien ja tv-sarjojen pariin, sillä myös näillä audiovisuaalisten medioiden osa-alueilla on mahdollista mainostaa, vaikuttaa, välittää tietoa ja ilmaista omat mielipiteensä. Sen takia on tärkeää, että elokuvaan ja televisiosarjoihin suhtaudutaan viihteen ja viihtymisen lisäksi myös kriittisesti ja vakavasti. Erilaisia kuvaohjelmia ei tulisi unohtaa kasvatuksen saralla. Medialukutaidon käsite pitää sisällään tällaiset kriittisyyteen ja tulkintoihin liittyvät näkökulmat (Mediataitokoulu 2019).

Nämä hyvin erilaiset lähtökohdat mediankäytössä ovat tärkeitä syitä, minkä vuoksi ikärajoja tulisi tutkia ja paneutua. Median merkityksen kasvu ja sen moninaistuminen jokapäiväisessä elämässä on saanut aikaan sen, että aikuiset ja vanhemmat ovat entistä enemmän huolissaan median vaikutuksista lasten ja nuorten elämässä. (Pohjola 2009, 150.)

3.4 Sisältösymboleiden määrittely

3.4.1 Väkivalta

Kuten aikaisemmin mainittiin, sisältösymboleita on Suomessa neljä (väkivalta, ahdistus, seksi ja päihteiden käyttö), jotka kertovat kuvaohjelman sisältävän lapsille haitallisen aiheen eli ikärajan perusteen. KAVI (2019b) määrittelee jokaisen sisältösymbolin erikseen

kunkin ikärajan tarpeisiin. Aggressiivisen ja väkivaltaisen sisällön määrä ja laatu nykypäivänä mediasisällöissä on lisääntynyt. Tämän lisäksi teknologian moninaistumisen myötä mahdollisuudet tarjonnan löytämiseksi on helpottuneet. (Salokoski & Mustonen 2007, 80.) Kuvaohjelmissa esiintyvän väkivallan uskotaan olevan haitallista lasten hyvinvoinnin kannalta, ja se on erittäin tutkittu aihe niin Suomessa kuin maailmalla. (Paavonen, Roine, Korhonen, Valkonen, Pennonen, Partanen & Lahikainen 2011, 1564; Anderson, Berkowitz, Donnerstein, Huesmann, Johnson, Linz, Malamuth & Wartella 2003; Salokoski & Mustonen 2007, 80).

Lapset kokevat väkivaltakuvaukset eri tavoin elämän eri kehitysvaiheissa. Tästä syystä arvioidessa kuvaohjelman väkivaltaisuutta tärkeintä on miettiä, kuinka väkivalta jäsenyyttä katsojan omaan maailmaan, onko väkivalta ratkaisu vai aiheuttaja ongelmiin ja miten väkivaltaan suhtaudutaan ylipäätensä. Onko se ihannoinnin kohteena vai arvostellaankosen tarpeellisuutta? Lisäksi pitäisi huomioida onko väkivalta osa tarinaa tai onko sillä vastavoimaa kuvaohjelman tarinassa. Eri lajityyppien sisällä väkivallan laatu ja määrä voivat poiketa suuresti luonteeltaan, mikä osaltaan voi vaikeuttaa väkivallan arviointia. (KAVI, 2019b.)

3.4.2 Ahdistus

Ahdistus sisältösymbolina on enemmän tulkinnanvarainen kuin muut sisältösymbolit, sillä ahdistus on enemmän kokemusperäinen ja sitä kautta yksilöllinen. Tästä syystä ahdistusta kuvaava sisältösymboli on nimeltään ”voi aiheuttaa ahdistusta”. Suomessa ahdistusta on pyritty määrittelemään kehityopsykologisesta näkökulmasta. Yleisesti ottaen ahdistusta voivat aiheuttaa esimerkiksi käsittämättömiä ja uhkaavia hahmoja tai asioita esittävät tilanteet tai kuvaukset. Näissä on tyypillisesti jännitys- ja kauhuelementtejä, väkivaltaa ja kuolemaa sekä niiden uhkaa kuten myös yliluonnollisia asioita. Kuvaohjelmien voimakkaat tehosteet tai oudot hahmot voivat edesauttaa ahdistusta etenkin pienemmille lapsille. Näiden kaikkien lisäksi ahdistukseen vaikuttavat konteksti, ahdistuksen pituus ja toistuvuus ja ahdistuksen ymmärrettävyys (KAVI 2019c).

Ahdistukseen liitetään myös mallivaikutukset. Tällä viitataan epäsosiaaliseen, itseään tai muita vahingoittavaan käyttäytymiseen tai terveydelle haitalliseen käyttäytymiseen. (KAVI 2019c.) Altistuminen pelottaville, väkivaltaisille ja ahdistaville mediasisällöille voi vähitellen vaimentaa ihmisen normaaleita emotionaalisia reaktioita, mikä taas voi jotta aggressiivisten ajattelemisen ja suunnittelemisen lisääntymiseen ilman ahdistavia mielikuvia (Paavonen ym. 2011, 1566). Tällaiset haitalliset vaikutukset voivat syntyä hyväksyttävien ajatusmallien kautta, mistä syystä pidäkkeet ja estot mahdollisesti vähenevät ja mallikäyttäytyminen lisääntyy. Kuvaohjelman ikärajaa nostattava ja haitallisuutta lisää ihannoiva esitystapa kuten tekojen palkitsevuus tai niiden moraalinen oikeuttaminen. (KAVI 2019c.)

3.4.3 Seksi

Kuvaohjelmissa esiintyvä seksi on hyvin kiistelty ja ristiriitainen aihe, sillä eri kulttuureissa seksuaalisuuteen suhtaudutaan eri tavoin. Lisäksi lasten ja nuorten seksuaalisuuteen liittyy moraalisia ongelmia, joka vaikeuttaa aiheeseen liittyvää tutkimusta. (KAVI 2019d.) On kuitenkin pystytty arvioimaan, että sopimattomat kuvaukset seksistä voivat olla lapsen ja nuoren kehitykselle haitallisia. Lapsen ja nuoren ikätasolle kuulumattomat seksikuvaukset voivat antaa vääristyneitä malleja ja lyhentävän lapsuutta. Lisäksi on mahdollista, että lapset ja nuoret voivat tuntea olonsa turvattomaksi heidän ympärillään olevien aikuisten seksuaalisesta käytöksestä, jos lapset ja nuoret ymmärtävät seksin kielteiseksi. (KAVI 2019d; Salokoski & Mustonen 2007, 19.)

Ikäraja-arvioinnissa keskeisintä on seksin esitystapa. Se voi olla viitteellistä, eroottista tai pornografista, joka voidaan jakaa vielä pehmeään tai kovaan pornografiaan. Viitteellinen kuvaus on suutelemista, seksistä puhumista ja seksuaalisia viittauksia ja symboleita. Suoremman kuvauksen muotoja ovat esileikin, yhdynnän tai masturbaation yksityiskohtainen kuvaaminen. Olennaista on, miten alaikäinen osaa käsitellä seksiin liittyviä kuvauksia ja kysymyksiä. Seksiin liittyvä kielenkäyttö, joka voi olla hyvinkin rivoa, ei ole varsinainen ikäraja-peruste, mutta voi vaikuttaa kokonaisuuteen. Väkivallan

rinnastaminen seksiin on taas kuvaohjelman ikärajaa nostava peruste. (KAVI 2019d; Spišák 2016, 20.)

3.4.4 Päihteet

Kaikki päihteet kuvaohjelmissa, joita käytetään huumaantumistarkoituksessa, luokitellaan päihteiden käytöksi sitä kuvaavassa sisältösymbolissa. Vaikuttavia ikärajaperusteita päihteiden esittämisessä ovat konteksti: ihannoidaanko päihteiden käyttöä ja pidetäänkö sitä ongelmattomana tai alaikäisten arkeen kuuluvana. Koska päihteiden käyttö voi aiheuttaa riippuvuutta, sen esittäminen kuvaohjelmissa normaalina voi olla haitallista lapsen kehitykselle. Päihteiden käytöstä puhuminen ei itsessään ole ikärajaperuste ja alkoholinkin käyttökuvaukset nostavat ikärajaa vasta, jos käyttäjät ovat selkeästi alaikäisiä. (KAVI 2019e.)

Salokoski ja Mustonen (2007, 18) toteavat lapsen havaitsemisen ja tulkinnan ympäröivästä maailmasta syntyvän aina vuorovaikutuksessa hänen sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Tällöin lapsi ymmärtää näkemäänsä oman kokemusmaailmansa kautta (Salokoski & Mustonen 2007, 18). Tästä syystä esimerkiksi alle 12-vuotias nuori ei välttämättä tunnista päihteidenkäyttöä kuvaohjelmissa, jos se ei kuulu hänen elämäänsä. Tämä taas johtaa siihen, että päihteiden käyttö ei välttämättä ole ikärajaa nostattava asia, etenkin jos ne eivät hienovaraisen viitteellisyytensä ja tulkinnallisuutensa takia aukene kokemattomalle katsojalle. (KAVI 2019e.)

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielmassa lähestyttiin elokuvien ikärajamerkintöjä eli ikärajoja ja sisältösymboleita suhteessa elokuvien sisältöön. Tarkoitus oli analysoida vanhempien käsityksiä elokuvien ikärajamerkinnöistä: miten vanhemmat ymmärtävät elokuvien ikärajat ja sisältösymbolit, miten toimivina he näkevät ne ja millainen näkemys heillä on niiden suhteesta elokuvien sisältöön tapaustutkimuksen kautta. Tutkielmassa käytettiin Diktaattori nimistä elokuvaa esimerkkinä. Kiinnostuksen kohteena oli etenkin minkälaisena vanhemmat näkevät nykyisen ikärajojärjestelmän: onko se toimiva, miten he mahdollisesti muuttaisivat sitä ja onko jotakin toista keinoa valvoa elokuvien sisältöä kuin nykyinen järjestelmä?

Tutkimuskysymys on:

- 1) Millaisia käsityksiä vanhemmilla on elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnöistä

Sekä alakysymykset:

- 1) Miten vanhemmat tuntevat elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät?
- 2) Miten vanhemmat noudattavat ikäraja ja sisältösymbolimerkintöjä?
- 3) Millaisina ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät näyttävät suhteessa tapaustutkimuksen kohteena olleeseen Diktaattori-elokuvaan?

4.2 Laadullinen tutkimusote

Laadullinen tutkimus pyrkii kokonaisvaltaiseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen tutkittavasta ilmiöstä ja sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tällöin tutkittavaa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman laajasti ja kattavasti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161 & 164; Alasuutari 2011, 38.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavilta kerätään tietoa yleensä kyselylomakkeilla tai haastatteluilla (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71). Silloin tavoitteena on selkeyttää ja kohdata ihmisten kokemuksia (Polkinghorne 2005, 137). Aineistoa pyritään keräämään luonnollisissa olosuhteissa ja tutkimuksen kohdejoukko valitaan ilman satunnaisotosta eli tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 164; Polkinghorne 2005, 138).

Laadullinen tutkimusote on sopiva, kun halutaan tutkia tilanteita, jotka ovat luonnollisia ja mitä ei voida toteuttaa kokeellisesti. Lisäksi laadullinen tutkimusote on erinomainen, kun halutaan saada tietoa tapahtumien tai kokemusten taustalla olevien toimijoiden merkitysrakenteista. (Metsämuuronen 2008, 14.) Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on todellisen elämän kuvaaminen, jolloin tutkittavien näkökulmat tulevat esiin ja aineistoa käsitellään yksityiskohtaisesti. Tällöin on mahdollisuus löytää odottamattomiakin asioita tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 2009, 161 & 164.)

4.3 Tapaustutkimus

Eriksson ja Koistinen (2014, 4) määrittelevät tapaustutkimuksen yhden tai useamman tapauksen tarkasteluksi, joiden määrittely, analysointi ja ratkaisu on tutkimustapauksen tärkein tavoite. Tästä johtuen tapaustutkimuksen tutkittavat tapaukset valitaan, rajataan ja perustellaan aina yksilöllisesti kuhunkin tapaukseen liittyen. Tapaustutkimusta pidetään monimuotoisena ja sopivana eri tieteenaloille, koska se soveltuu monenlaisiin lähtökohtiin ja erilaisiin tavoitteisiin. Monimuotoisuutensa takia sitä luonnehditaan metodologian tai metodin sijaan ennemminkin lähestymistavaksi tai tutkimusstrategiaksi. (Eriksson & Koistinen 2014, 4.)

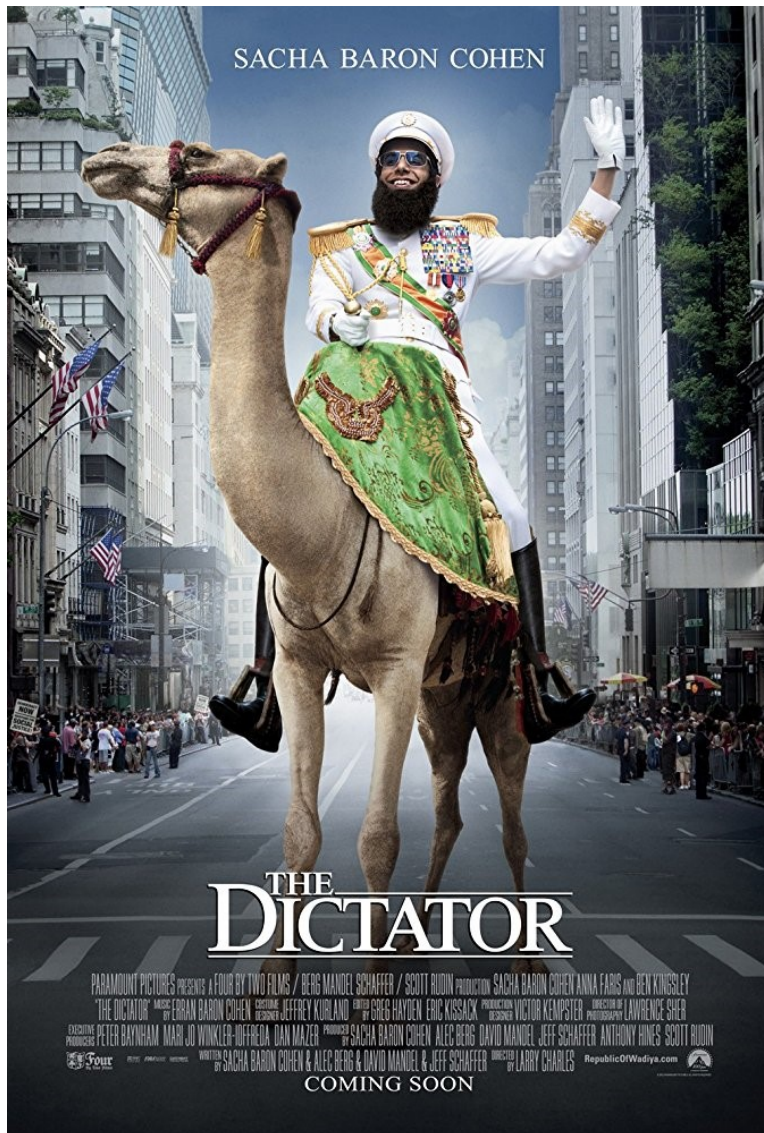
Tapaustutkimus on perusteltu lähestymistapa, jos mitä-, miten- ja miksi-kysymyksiä käytetään tutkimuskysymyksissä ja tutkijalla on vähän kontrollia itse tutkittaviin tapahtumiin. Näiden lisäksi, jos aiheesta on tehty vähän empiiristä tutkimusta ja tutkimuskohteenä on jokin nykyajan elävässä elämässä oleva asia tai ilmiö, on tapaustutkimuksen valinta oikeutettua. (Eriksson & Koistinen 2014, 5; Yin 2014, 9.)

Tutkittavan tapauksen valintaa ja mahdollisesti tutkimuksen kuluessa tapahtuvaa tämentämistä pidetään tapaustutkimuksen tärkeimpinä työvaiheina. Tämän tutkielman tapaus valikoitui tutkimuskohteeksi oman mielenkiinnon ja tärkeyden vuoksi. Positiivinen lähestymistapa korostaa tapauksen tarkkaa määrittelyä ja rajaamista jo ennen kuin tutkimus on edes aloitettu. Tapausta valittaessa tärkein vaikuttava asia on se, mitä voidaan oppia tutkittavasta tapauksesta. Tapaustutkimuksen eri vaiheissa on hyvä pohdita teoreettisia keskusteluja ja tavoitteita, joita tutkija haluaa tutkimuksellaan käyttää. (Eriksson & Koistinen 2014, 26–27.) Tässä tutkimuksessa tavoitteena oli selvittää erityisesti vanhempien näkemyksiä suomalaisista elokuvien ikärajamerkinnöistä.

Tapaustutkimuksen aineisto kerätään tyypillisesti haastatteluiden, havainnointien ja erilaisten dokumenttien avulla. Aineistoa analysoidaan miettimällä, halutaanko analysointia tehdä aineistolähtöisesti vai aikaisempaan teoriaan painottuen. Yhtä kaikki aineiston analyysin tavoitteet jaetaan kolmeen kohtaan: järjestys, analysointi ja tulkinta. Aineisto järjestetään ensiksi esimerkiksi luokittelemalla tai tyypittelemällä, jonka jälkeen aineistoa analysoidaan saatuja havaintoja ja löydöksiä tutkien. Viimeiseksi saatuja havaintoja ja löydöksiä tulkitaan eli annetaan niille jokin merkitys, niille annetaan ymmärrystä ja selityksiä ja niiden välille rakennetaan yhteyksiä ja lopuksi tehdään johtopäätöksiä. (Eriksson & Koistinen 2014, 30–33; Stake 1995.)

Aineistonkeruun yhteydessä käytettiin esimerkkielokuvana Diktaattori -elokuvaa vuodelta 2012. Sen on ohjannut Larry Charles ja sen pääosassa näyttelee Sacha Baron Cohen, joka on toiminut myös yhtenä elokuvan käsikirjoittajista sekä tuottajista. Elokuva kertoo fiktiivisen valtion yksinvaltiaasta, joka riskeeraa oman elämänsä varmistaakseen, että hänen rakastamassaan valtiossa ei koskaan tulisi demokratiaa. (IMDb 2019.) Diktaattori on yksi mustaan huumoriin ja yleiseen paheksuntaan erikoistuneen Baron

Cohenin elokuva, jonka tuotokset ovat aina olleet suurennuslasin alla ilmestyessään (Strauss 2006). Hän on saanut lisäksi lukuisia oikeussyytteitä epäsopivista ja muita uskontoja, kansalaisuuksia ja rotuja pilkkaavista sisällöistään elokuvissaan (CBC.ca Arts 2005; Olson 2011).

KUVA 2. Elokuvan Diktaattori kansainvälinen juliste (IMDb 2019).

Elokuva valikoitui osaksi tutkielmaa, koska se on saanut monia ikärajamerkintöjä ja sen ikäraja pidetään yleisesti ottaen liian alhaisena. Diktaattorin ikäraja on 12 vuotta, jonka

lisäksi sille on annettu väkivallan, ahdistuksen ja seksin symbolimerkinnyt. (Vähäsarja 2012.) Näiden lisäksi iso osa elokuvan mustasta huumorista tulee rasistista tilanteista, joissa nauretaan vuorotellen niin juutalaisille, tummaihoisille, seksuaalivähemmistöille kuin arabimaille, mikä on varmasti yksi iso tekijä elokuvan ikärajalle, vaikka rasismille ei itsessään ole erillistä symbolimerkintää.

Vuonna 2012 Diktaattori aiheutti Suomessa laajasti kohua, sillä se sisältää suoraa vitsailua ja puhetta raiskauksista, seksistä ja eläimiin sekaantumisesta. Tämän lisäksi elokuvan lopputekstien aikaan pyörivässä lyhyessä kohtauksessa irti leikatulla ihmisen päällä harjoitetaan suuseksiä viitteellisesti. Elokuvan alhaisesta ikärajasta tehtiin lukuisia oikaisu-pyyntöjä. Tästä huolimatta Diktaattorin ikäraja pidettiin 12:ssa, eikä korkeammassa 16:ssa, sillä nimettömänä pysyttelevän luokittelijan mukaan seksuaalinen sisältö oli lähinnä puhetta, joka ei itsessään ole suuremmin ikärajaa nostattava peruste. (Vähäsarja 2012.)

4.4 Kohderyhmä ja aineistonkeruu

Tutkielman päätehtävä oli selvittää vanhempien näkemyksiä ikärajamerkinnoista, joten kohderyhmän kriteerinä oli vanhempia, joilla on sen ikäisiä lapsia, jotka mahdollisesti katsovat erilaisia kuvaohjelmia. Tutkimukseen osallistui viisi Itä-Suomessa asuvaa vanhempaa, joilla oli lapsia kolmesta ikävuodesta aina neljääntoista. Kaksi vastaajista oli miehiä ja kolme naisia. Miehet olivat iältään 34 ja 42 vuotta. Naisten iät olivat 26, 30 ja 34 vuotta. 34 vuotiaan miehen ja naisen tyttölapset olivat 9 ja 6 vuotiaat. Mies ja nainen olivat pariskunta. 42 vuotiaan miehen lapset olivat 14 ja kaksi 11 vuotiasta. Kaikki lapset olivat poikia. 26 vuotiaalla naisella oli 3 vuotias poikalapsi ja 30 vuotiaalla naisella 9 vuotias poika ja 6 vuotias tyttö. Taulukossa 1 on eroteltu vielä erikseen haastateltavien vanhempien sukupuoli ja ikä sekä lasten sukupuolet ja iät.

Taulukko 1. Tietoja haastateltavista vanhemmista.

	V1	V2	V3	V4	V5
Sukupuoli	Nainen	Nainen	Nainen	Mies	Mies
Ikä	26	30	34	34	42
Lasten iät ja sukupuoli	3, poika	9, poika	8, tyttö	8, tyttö	14, poika
		6, tyttö	6, tyttö	6, tyttö	11, poika
					11, poika

Tarkoituksena oli löytää vanhempia, jotka ovat keskenään eri-ikäisiä ja heidän lastensa ovat myös eri-ikäisiä. Tällöin vastauksia on saatu monipuolisesti eri-ikäisiltä vanhemmilta. Kaikki haastateltavat olivat minulle entuudestaan tuttuja eri yhteyksistä. Tuloksissa haastateltavista puhutaan anonyymisti vain numeroituina vanhempina.

Tutkimus toteutettiin nelivaiheisena aineistonkeruuna. Jotta oli mahdollista tutkia miten vanhemmat ymmärtävät elokuvien ikärajamerkintöjä ja millainen näkemys heillä on niiden suhteesta elokuvien sisältöön, käytettiin aineistonkeruussa Diktaattori nimistä elokuvaa vuodelta 2012 esimerkkinä, joka katsottiin yhdessä haastateltavien kanssa. Haastattelut aloitettiin esittelemällä yleisesti elokuvien ja televisiosarjojen mahdollisesti saamia ikärajoja ja symbolimerkintöjä, jonka jälkeen kysyttiin heidän tietämystä niistä. Tämän jälkeen heiltä tiedusteltiin, kuinka toimivana he näkivät nykyisen suomalaisen ikärajajärjestelmän ja noudattavatko he sitä valitessaan elokuvia katsottavaksi lapsille tai kun lapset valitsevat itse elokuvansa.

Yleisen keskustelun jälkeen heille esiteltiin katsottava elokuva ja sen saamat ikärajamerkinnät. Elokuvan katsomisen aikana havainnoitiin haastateltavia ja kirjoitettiin muistiinpanoja mahdollisesti esille tulevista kommentaareista. Elokuvan katsomisen jälkeen keskusteltiin uudestaan elokuvan saamista ikärajamerkinnöistä ja niiden suhteesta elokuvan sisältöön vertaamalla Diktaattori-elokuvan sisältöä sen saamiin ikärajamerkintöihin. Lopuksi käytiin läpi vielä ikärajamerkintöjen toimivuutta esille tulleista ajatuksista ja kommentaareista yleisen ikärajakeskustelun kautta. Kaikki keskustelut nauhoitettiin.

Haastattelut tehtiin neljässä osassa. Aikataulujen yhteensovittaminen haastateltavien vanhempien kanssa vaikeutti aineistonkeruuta, jonka takia aineistonkeruu toteutettiin 2019 vuoden helmikuun ja maaliskuun aikana eri ajankohtina. Ensimmäisenä haastateltiin yhtä, toisessa kahta ja kahdessa viimeisessä haastattelussa taas yhtä haastateltavaa kerrallaan. Toisessa aineistonkeruussa haastateltiin pariskuntaa. Tutkimukseen osallistumiseen ja sopivien haastatteluajkojen sopimiseen käytettiin tekstiviestejä ja puhelinsoittoja. Kaksi ensimmäistä haastatteluista toteutettiin haastateltavien kotona ja kaksi viimeistä haastattelijan kotona. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kirjoittivat lupasuostumuksen, jossa he hyväksyivät heidän vastauksien käyttämisen anonymisti tutkielman tekoa varten (kts. Liite 1).

Toinen syy keskittyä lähinnä yksilöhaastatteluihin oli sen ero ryhmähaastattelun luonteeseen. Yksilöhaastattelu eroaa ryhmähaastatteluista eritoten erilaisen vuorovaikutus-kontekstinsa vuoksi. Yksilöhaastatteluissa keskitytään tyypillisesti haastateltavan henkilökohtaisiin mielipiteisiin ja käsityksiin aiheena olevista asioista. Haastattelijan rooli korostuu olennaisesti kysymysten varaan. (Pietilä 2010, 215). Tästä syystä haastateltavilta saatiin parempia ja kattavampia vastauksia vanhemmilta, kun heitä haastateltiin enemmän yksilöllisesti, sillä tutkimuksen tarkoituksena oli löytää henkilökohtaisia mielipiteitä ikärajamerkinnöistä. Tällöin kukaan ei jäänyt toisen haastateltavan varjoon vastauksien suhteen, jos jollakulla ei ollut tietoa haastateltavasta aiheesta samassa määrin kuin toisella. Toisaalta ryhmätilanteessa he olisivat voineet miettiä vastauksiaan monipuolisimmin ja täydentää toisiaan, mutta oma panokseni haastattelijana kompensoi niitä positiivisia puolia, mitä ryhmähaastattelu olisi voinut tuoda aineistonkeruun.

Ennen varsinaisia haastatteluita haastattelurunkoa esiteltiin kertaalleen. Ensimmäisen haastattelun jälkeen haastattelurunkoon tehtiin muutamia muutoksia havaittaessa vastauksien jäävän niukemmaksi, kun osa kysymyksistä olivat vastattavissa kyllä tai ei kommentein. Tällaisiin vastauksiin pyrittiin kuitenkin saamaan perusteluita mielipiteiden tueksi, mutta se onnistui helpommin, kun kysymys oli aseteltu jo suoraan sellaiseen muotoon, mikä tukee mahdollisimman laajaa ja perusteltua vastausta.

Haastattelu kuuluu yhdeksi osaksi tiedonhankinnan muotoihin ja sitä käytetään nykyään laajasti tutkimuksen teossa. Etenkin vapaamuotoisten ja lievästi strukturoitujen haastattelumenetelmien käyttäminen tutkimusmenetelmänä ovat lisääntyneet. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 9–10.) Tavallisesti arkikeskustelusta tutkimushaastattelu eroaa siinä, että sillä on päämääränä tiedon saaminen. Tämän lisäksi siihen kuuluvat haastattelijan ja haastateltavan omat erityiset osallistujaroolit. Haastattelija on tietämätön ja haastateltava on tietävä osapuoli. Tätä haastateltavan tietävää osapuolta haastattelija pyrkii selvittämään tekemällä aloitteen ja ohjaamalla tai suuntaamalla haastattelua tiettyihin aiheisiin, mitä halutaan tutkia. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22–23; Holstein & Gubrium 2010, 154–155.) Onnistuneen tutkimusaineiston saamiseksi haastattelija pyrkii unohtamaan itsensä ja omat mielipiteensä ja varoa stereotypioita haastateltavaa (Holstein & Gubrium 2010, 154).

Haastattelu on hyvä tutkimusmenetelmä moniin erilaisiin tutkimusmenetelmiin, koska sitä pidetään erittäin joustavana tapana. Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, jolloin haastattelussa voidaan nähdä tiettyjä tutkimuksellisia etuja. Esimerkiksi vastauksia voidaan selventää tai saatavia tietoja voidaan syventää pyytämällä vastauksiin perusteluja. Haastattelussa halutaan korostaa ihmisen olevan tutkimustilanteessa subjektina, jolloin hän tutkimuksessa aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. Tämän lisäksi haastateltavan puhe sijoitetaan aina laajempaan kontekstiin kunkin tutkimuksen tarkoituksen kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 34–35.)

Toisaalta haastattelu tutkimusmenetelmänä voi sisältää huonojakin puolia, sillä haastattelijan taito ja vastuu korostuvat onnistuneen ja luotettavan aineistonkeruun kannalta. Haastattelun toteuttaminen on myös aikaa vievää, sillä erinäisten käytännönasioiden hoitaminen ennen ja jälkeen haastattelun voivat olla yllättävän työläitä. Näiden lisäksi haastattelu voi pitää sisällään virhelähteitä, koska haastattelija ja haastateltavat voivat tehdä yksinkertaisesti virheitä. Myös haastatteluaineiston raportointi, analysointi ja tulkinna voi olla haasteellista ja ongelmallista, sillä valmiita tapoja tehdä niitä ei ole. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 35.)

Tutkijan merkitys korostuu haastattelurungon suunnitteluvaiheessa, sillä haastattelun avulla pyritään keräämään aineisto, jonka avulla voidaan tutkia luotettavasti tutkittavaa ilmiötä ja muodostaa siitä päätelmiä. Suunnitteluvaiheeseen kuuluu hahmottaa tutkimuksen tekemisen päälinjat ja keskeiset ratkaisut. Tämän lisäksi tutkijan on päätettävä, millaisia päätelmiä hän aikoo aineistostaan tehdä. Jos suunnitteluvaihe on toteutettu hyvin, mahdollisia muutoksia aineistonkeruun aikana ei välttämättä tarvitse tehdä ollenkaan. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 65–66.)

Esihaastattelut kuuluvat osaksi tutkijan tutkimuksen tekemiseen. Niiden avulla testataan haastattelurungon, hypoteettisten kysymysten muotoilua ja aihepiirien järjestystä, joita pystytään vielä tarpeen mukaan muuttamaan ennen varsinaisia haastatteluja. Lisäksi haastattelujen keskimääräisen pituuden hahmottaminen auttaa karsimaan ylimääräistä sisältöä haastattelurungosta, jotta tosipaikassa aineistonkeruu etenisi mahdollisimman joustavasti. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 72.)

Yleensä haastattelut nauhoitetaan ja haastattelija tekee haastattelusta muistiinpanoja. Tämän lisäksi haastattelut voidaan myös videoida, josta voi olla hyötyä esimerkiksi ryhmähaastattelussa. Kuvamateriaalin avulla on helpompi määrittellä kuka, milloinkin on äänessä. Jotta haastattelu menisi mahdollisimman jouhevasti, tallennuslaitteen toimimisen testaaminen ja koko haastattelun harjoittelu ennen varsinaista haastattelua selkeyttää toimintatapoja ja tuo rentoutta itse haastattelutilanteeseen. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 15 & 23.)

Luottamuksen syntyminen haastateltavan ja haastattelijan välille muodostaa keskeisen lähteen informaation saannille. Tässä onnistuakseen haastattelijan on kerrottava haastateltavilleen mahdollisimman totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksesta. Tämän lisäksi haastattelijan vastuulla on pitää saamiaan tietojaan luottamuksellisina ja varjeltava haastateltavien anonymiteettiä. Haastattelijan on myös osoitettava kiinnostusta itse haastateltaviin ja heidän sanomisiin. Empatiakyky on tärkeä haastattelijan piirre, sillä eläytymällä haastateltavien ajatuksiin ja mielipiteisiin on mahdollista saada tietoa laajemmin siitä, miten asiat haastateltavien mielestä ovat. Luottamuksen synnyttäminen haastattelussa onkin pitkälti empatian osoittamisen ja yhteisyyden rakentamisen sekä

haastattelutilanteen roolijakoon ja tehtävään suuntautumisen välillä. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 33–34.)

Aineistonkeruussa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Se kuuluu strukturoitujen ja strukturoimattomien haastattelujen välimaastoon ja sille ominaista on, että jokin haastatteluun liittyvä näkökulma on lyöty lukkoon ennen haastattelun aloittamista. Teemahaastattelussa käydään läpi samat aihepiirit ja teemat, mutta kysymysten järjestys ja muotoilu saattavat vaihdella. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 10; Hirsjärvi & Hurme 2015, 47–48.) Hirsjärvi ja Hurme (2015, 48) esittävät teemahaastattelun lähtevän olettamuksesta, että kaikkia yksilön ajatuksia, kokemuksia, tunteita ja uskomuksia voidaan tutkia tällä menetelmällä.

Teemahaastattelu ei nimensä mukaisesti sido itseään mihinkään tiettyyn tutkimustapaan, sillä se sopii kvalitatiiviseen, että kvantitatiiviseen tutkimukseen. Lisäksi se ei kerro kuinka paljon tai kuinka ”syviä” haastatteluiden tulisi olla. Teemahaastattelun keskeisin ja oleellisin osa on sen eteneminen tiettyjen keskeisten teemojen mukaisesti. Tämä tuo pääosin tutkittavien äänen kuuluviin ja vapauttaa tutkijan näkökulmasta. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa ja ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamansa merkitykset asioille ovat keskeisiä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48.)

4.5 Aineiston analyysi

Kerättyä aineistoa analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettisia kokonaisuuksia, jossa analyysiyksiköt valitaan aineistosta tehtävänasettelun ja tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. Analyysiyksiköllä viitataan esimerkiksi yksittäiseen sanaan, lauseeseen tai ajatuskokonaisuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.) Tässä tutkielmassa yksi analyysiyksiköistä oli esimerkiksi kaikkien haastateltavien vastauksissa esille nousut vanhempien aktiivinen rooli elokuvan sisällön selvittäjänä.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on puhtaasti aineistolähtöinen menetelmä. Tällöin esimerkiksi aikaisemmat havainnot, tiedot tai teoriat eivät saisi vaikuttaa analyysi etenemiseen ja lopputulokseen. Tästä syystä onkin tärkeää, että tutkijan omat ennakkokäsitykset tutkittavasta ilmiöstä kirjataan ylös, jotta tutkimukseen mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä oltaisiin tietoisia. Tällöin voidaan luottaa siihen, että analyysi tapahtuu tiedonantajien ehdoin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoituksena on yhdistää käsitteitä ja saada tätä kautta vastaus tutkimustehtävään, joka tässä tutkielmassa oli miten toimivina vanhemmat kokevat elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnot. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tarkoitus perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jossa empiirisestä eli kokemusperäisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää ja tarkkanäköisempää näkemystä. Erityisen tärkeää onkin, että tutkija tarkastelee ja pyrkii ymmärtämään aina aineistoa tutkittavien omasta näkökulmasta analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2019, 91.)

Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä kuvataan karkeasti kolmivaiheiseksi prosessiksi: aineiston pelkistäminen eli redusointi, ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi (Miles & Huberman 1994; Tuomi & Sarajärvi 2018, 91). Redusoinnissa analysoitava informaatio eli data käsitellään siten, että siitä karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Se tapahtuu esimerkiksi tiivistämällä dataa tai pilkkomalla sitä osiin. Auki kirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja, joita voidaan esimerkiksi merkata värikoodein joko samanlaisia tai erilaisia ilmaisuja kuvaamaan. Tällöin datasta etsitään vain kaikki tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäiset ilmaisut ja niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaisut. Jotta voidaan luoda pohja klusteroinnille, pelkistetyt ilmaisut listataan allekkain eri paikkaan, jolloin samaa ilmiötä kuvaavat pelkistetyt ilmaisut yhdistetään omiksi ryhmiksi, joista muodostetaan erilaisia alaluokkia. Nämä alaluokat nimetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Klusteroinnissa muodostetaan pohja kohteena olevan tutkimuksen perustukselle ja alustavia havaintoja tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91–93.)

Abstrahoinnin tehtäväksi jää erottaa tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostamalla valikoidun tiedon avulla teoreettisia käsitteitä. Abstrahointi jatkaa klusteroinnin vaihetta yhdistelemällä mahdollisesti vielä lisää luokkia, rajoittuen kuitenkin aineiston sisällön näkökulmasta siihen, mikä on kulloinkin mahdollista. Abstrahointia kuvataan prosessiksi, jossa tutkija rakentaa muodostamiensa käsitteiden avulla tietyn kuvauksen tutkimuskohteesta -tai ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 94.)

Tämän tutkimuksen aineiston analyysissä edettiin yllämainitun analyysin mukaisesti. Ensiksi ääninauhalle tallennetut haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen kirjattiin mahdollisia ennako-olettamuksia ylös, jotta niiden mahdollisista vaikutuksista on analyysia tehdessään tietoinen. Tämän jälkeen aineisto luettiin huolellisesti läpi. Redusoinnin avulla karsittiin kaikki epäolennainen tutkimuksen kannalta: litteroituja haastatteluja tiivistettiin ja samalla etsittiin samaa asiaa kuvaavia ilmaisuja. Pelkistetyt ilmaisut kirjattiin ylös klusterointia varten. Klusteroinnissa alkuperäiset ilmaukset käytiin läpi ja etsittiin pelkistettyjen ilmausten samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa ilmiötä kuvaavat ilmaisut luokiteltiin samaan luokkaan. Pelkistettyjä ilmauksia yhdistämällä luotiin eri alaluokkia. Tässä tutkimuksessa aineiston analyysissä pyrittiin yksinkertaiseen ja selkeään luokitteluun. Ensiksi klusteroinnin avulla syntynyt alaluokka oli ikärajamerkinnät tunnettavuutta mittaava luokka. Toinen alaluokka piti sisällään ikärajojen noudattamisen aspektin. Kolmannessa alaluokassa oli ikärajojen noudattaminen. Lopuksi abstrahoinnissa muodostettiin käsitteitä, jotka tukivat tutkimuskysymysten asettamia vaatimuksia. Näitä käsitteitä olivat ikärajamerkinnät hyvin ja huonosti tuntevat, ikärajamerkintöjen helppous ja selkeys, ikärajamerkintöjen noudattamisen tärkeys, elokuvan sisällön tietämisen tärkeys, vanhemman aktiivinen rooli ja elokuvan sisällön ristiriitaisuus.

5 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

5.1 Vanhempien tietoisuus ikärajamerkinnöistä

Tuloksissa haastateltavat esiintyvät seuraavasti: 26-vuotias nainen on V1, 30-vuotias nainen V2, 34-vuotias on V3, 34-vuotias mies on V4 ja 42-vuotias mies on V5. Haastateltavilta vanhemmilta tiedusteltiin ensimmäiseksi heidän tietoisuutta suomalaisista ikärajamerkinnöistä kysymällä, miten hyvin he tuntevat nykyiset ikäraja- ja symbolimerkin­nät. Kaikille vanhemmille ikärajamerkinnät olivat tuttuja, mutta kukaan ei osannut lue­ tella kaikkia merkintöjä suoraan ja täydellisesti. V2, V3 ja V4 osasivat luetella kaikki mer­ kinnät lukuun ottamatta ahdistusta, joka oli joko jännittävä tai pelkoa aiheuttava mer­ kintä. Lisäksi he kuvasivat sen ”hämähäkkisymboliksi”. Kuitenkin pienen miettimisen ja keskustelun jälkeen he osasivat nimetä senkin oikein. V5 muisti ikärajat vanhan käytän­ nön mukaisesti (3, 7, 11, 13, 15 ja 18) ja symbolimerkinnät hän osasi nimetä vasta ku­ vista, joita hänelle näytin.

*Symbolimerkintöjä jos näkisin, niin saattaisin tuntea, en osaa lonkalta sanoo,
mutta ymmärtääkseni ymmärrän mitä tarkoitetaan, mielikuva on (V5)*

V2:n, V3:n ja V4:n vastauksissa painottuivat heidän mielestään erilaisten ikärajamerkin­ töjen suuri määrä nykyään. Tämän lisäksi kaikkien vanhempien vastauksissa nousi esille se, kuinka he ovat noteeranneet kuitenkin niiden läsnäolon, vaikka eivät välttämättä muistaneet suoraan nimetä kutakin ikärajamerkintää oikein. Esimerkiksi V3 ja V4 mai­ nitsivat ikärajamerkintöjen olevan nykypäivänä selkeästi esillä:

--- paljon tullut uusia --- melkein joka sarjassa ja elokuvassa symbolimerkintöjä --- ennen vaan pari, nykyään hirmu rimpsu (V4)

Merkintöjä on nykyään enemmän, kiinnittää huomiota, kun lasten kanssa kattoo, en muista muistaako kaikkia (V3)

V1 unohti ensiksi ikärajan 12, mutta osasi noin minuutin miettimisen jälkeen luetella kaikki ikärajat. Symbolimerkinnöistä ahdistus tuotti samanlaisia ongelmia kuin muillekin vanhemmille, mutta muut symbolimerkinnät hän osasi nimetä kuten muutkin vanhemmat. Hän mainitsi ikärajamerkintöjen tunnistamisen jälkeen, kuinka hänen tietoisuus niistä oli jopa paremmalla tolalla kuin hän oli ennakkoon osannut arvata, sillä hän ei ollut tottunut hoitamaan perheessään ikärajamerkintöihin liittyvää keskustelua juuri koskaan:

Rehellisesti sanottuna en kauhean hyvin, aviomies vastaa meillä näistä ikäraja-asioista, ei oo samalla tavalla "joutunut" (V1)

Aika hyvin tiesin, sillä en ole koskaan niitä oikeen tutkinu tarkemmin (V1)

Haastateltavien ikärajamerkintöjen tuntemus oli verrattain hyvällä tolalla. Kaikkien tietämyksissä oli kuitenkin puutteita, mutta verrattuna aikaisempiin suomalaisiin tutkimuksiin, tuntemus oli korkeammalla. Etenkin ero sisältösymboleiden tietämyksessä verrattuna 2014 vuoden tutkimukseen oli suuri, sillä jokainen vanhempi V5:sta lukuun ottamatta osasi luetella sisältösymbolit ahdistusta vaille oikein. Kuten vuonna 2014, tämänkin tutkimuksen haastateltavat mainitsivat ahdistuksen symbolin enemmän pelon tai jännittävyuden symbolina, koska ahdistuksen käsitettä itsessään oli vaikeampaa määrittää. Tässä tutkimuksessa ilmenneet vastaukset ovat enemmän linjassa yhdysvaltalaisen vuoden 2018 tutkimuksen kanssa, sillä kummassakin ikärajamerkintätuntemus oli

korkeammalla kuin vuoden 2009 ja 2014 suomalaisissa tutkimuksissa (Cupore & KAVI 2014, 10 & 22; MPAA 2018, 30–31).

5.2 Ikärajojen seuraaminen ja noudattaminen

Ikärajamerkintöjen tunnettavuuden jälkeen vanhemmilta kysyttiin, miten toimivina he ylipäättänsä pitivät niitä. Kaikkien vastauksissa tuli ilmi, että ikärajamerkinnot näyttävät hyvinä ja selkeinä. Kaikilla oli kuitenkin melko vaikeaa aluksi perustella, miksi ne ovat hyviä ja selkeitä. Esimerkiksi V1 määritteli toimivuutta näin:

Varmaan se on ihan hyvä, mies varmaan ois toista mieltä (naurua), en oikeesti keksi, ei oo tuttu aihepiiri, nii on paha lähtee kommentoimaan, ihan hyvä on (V1)

V5 sai pienen miettimisen jälkeen kerrottua ikärajamerkintöjen olevan selkeitä ja helppoja mieltää:

Minun mielestä on hyvä, hyvin suoraviivaisia ovat, itseni kannalta pystyn yhdistämään siihen mitä halutaan viestittää (V5)

Nää on silleen helppoja ymmärtää, koska kuitenkin noi iät, vaikka ne on, vaikka vois olla erit nii niissä lukee niin kuin ne on, ei tarvii niin sanotusti, sanotaanko että voi olla aivot narikkaan mentaliteetilla (V5)

V3 mainitsi selkeyden etenkin ikärajamerkintä sallitun kohdalla, mikä voidaan nähdä myötäilevän myös V5:n vastauksia:

Ainakin sallittu on selkeä, voiko tätä kahtoa, se on ainakin turvallinen. (V3)

Vanhemmilta kysyttiin myös millä tavoin he mahdollisesti muuttaisivat nykyistä ikäraja-käytäntöä, jos saisivat. Kellään ei ollut antaa tyhjentyviä vastauksia, mutta V1 ja V4 nostivat esille ikärajojen isot välit:

Tietysti voisi miettiä ikähaarukkaa, että ne ikävuodet vaihtus vähän siten, että ne gäpit ei ois niin isot, ei tarvii ehkä enemmän, mutta tasottaa välejä (V1)

No en tiiä, se on ihan sama, ku ite kattoo ku aikuisia ollaan, mutta lasten osalta se, tota niin, vähän häilyvä raja se 7–12 raja, onko se vaan laitettu sitten (V4)

V3 ja V4 mainitsivat kuitenkin, että heidän ei ole tarvinnut hirveästi miettiä muita kuin lastenelokuvien ikärajoja, sillä heidän lapsiensa keskittyminen on tiukasti lapsille suunnatuissa elokuvissa:

Molemmilla lapsilla on focus käytännössä vaan animaatio elokuvissa eli S ja 7 leffoissa (V4)

En mä osaa sanoa, koska lapset (6 ja 8-vuotiaat) nii kattoo mitään muita, kun jotka on sallittu kummallekin, harvemmin mitään muita ikärajan leffoja kuten vaikka k12, ei oo tarvinnu hirveemmin miettiä (V3)

V5 mainitsi katsovansa ikärajamerkintöjä nimenomaan vanhemman näkökulmasta. Hän lisäsi vielä omassa vastauksessaan, että symbolimerkintöjen mahdollista supistamista voisi harkita:

En ainakaan tästä pysty ehdottamaan, jos pystyttäis supistamaan väkivalta ja päihteet mahdollisesti yhteen, vois olla yhdellä merkinnällä, ite katon lähinnä lasten vanhempana, niitä voi välttää lasten vanhempana, tai ei sitten kumpaakaan (V5)

Vanhempien vastauksista voidaan päätellä, että ikärajamerkintöjä pidetään yleisesti toimivina. Tämä tulee esille esimerkiksi siinä, että ikärajamerkinnät olivat vanhempien mukaan hyviä ja selkeitä, vaikkakin he eivät osanneet antaa selkeitä perusteluita heidän mielipiteilleen. V1:n ja V4: mielipiteissä tuli ilmi, että ikärajaborrastusta voisi harkita uudelleen, sillä se näyttäytyi heidän mielestään aika isona etenkin ikärajojen 7 ja 12 välillä. Suurin osa (melkein 90 %) vuoden 2014 kyselyssä oli sitä mieltä, että porrastusvälit olivat sopivia, joten vaikuttaisi siltä, että tyytyväisyys nykyisiin porrastusväleihin on laskenut hieman. Yksi syy nykyiseen ikärajakäytäntöön siirtymisen taustalla olikin pyrkiminen selkeämpään, johdonmukaisempaan ja helpommin ymmärrettävään ikärajojen merkintään ja ikärajajärjestelmään (Happo ym. 2012, 62). Lisäksi CARA (2010, 6) määrittelee ikärajajärjestelmän olevan vanhempien varten, jotta he pystyisivät löytämään helpommin ja selkeämmin informaatiota kuvaohjelmien sisällöstä.

Ikärajamerkintöjen toimivuuden jälkeen vanhemmilta kysyttiin seuraavatko he ikärajamerkintöjä, kun he valitsevat elokuvia tai ohjelmia televisiosta lasten kanssa. Vanhempien vastauksissa painottuivat ikärajojen seuraamisen ja noudattamisen tärkeys, sillä kaikki katsovat vähintään elokuvan ikärajan, kun he valitsevat heidän lapsilleen tai heidän lapset valitsevat itselleen elokuvia katsottavaksi. V3 ja V4 mainitsivat jopa heidän kahden 8 ja 6 vuotiaiden tyttölapsien olevan enemmän tietoisia elokuvan ikärajoista, kun he itse:

Lapset on noteerannut uudet merkinnät, Saimi (8v, nimi muutettu) on niihin merkintöihin monesti sanonut (V4)

*Enemmän niin, että lapset keskustelee meille, että tätä me saadaan kattoa.
(V4)*

Kyllä ne huomaa, että tässä on ikäraja, tätä ei saa kattoa. (V3)

Tytöt varmaan ei haluakkaa kattoa, jota ne aattelee että saattaa pelottaa liikaa, ne arvaa sen että tämä voi olla pelottava, että se on sillee että äkkiä pois, joku semmonen että siitä aavistaa että jotain jännittävää voi tulla, ja sitten se merkki varmaan kertoo semmosesta että ei oo heidän silmille. (V3)

Yllä olevan keskustelun pohjalta V4 palasi vielä aikaisemmin mainitsemaansa kommenttiin, jossa hän kyseenalaisti ikärajojen 7 ja 12 rajan olevan aika häilyvä, ainakin heidän perheessä:

Tästä keskustelusta päätellen, nii meidän puolesta ei tarvii tällä hetkellä keskustella, ei oo mitään väliä, että pitäis olla mitään ikärajaa välissä (V4)

Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että symbolimerkintöjä ei seurata niin tarkasti kuin ikärajoja, mutta esimerkiksi V2 sanoi, että hän kiinnittää kaikkiin ikärajamerkintöihin huomiota, mutta ei keskustele lapsien kanssa symboleista. Lisäksi hän pohti ääneen, onko hänen tiukka linjansa ikärajojen suhteen normaaliakin tiukempi:

Joo kyllä, aina katon kaikkien elokuvien ja tv-sarjojen merkinnät, olen huomannut myös symbolimerkintöjä tv-sarjojen yhteydessä --- Keskustellaan lasten kanssa myös ikärajoista, ei symboleista. (V2)

En tiedä oonko natsimutsi ikärajojen suhteen, lasten kavereiden vanhemmat on leppsumpia, mutta jotkut on jopa silti muakin tiukempia (V2)

V5 poikkesi vastauksiltaan muihin verrattuna, sillä hän noudatti löysemppää linjaa kuin muut. Hän myös pohti ottamatta kuitenkaan kantaa, onko löysemmän linjan noudattaminen hyvä vai huono asia. Hän myös mainitsi, että on hyvä olla mielellään lasten mukana katsomassa ja keskustella samalla elokuvan sisällöistä ja teemoista:

Kyllä minä katon edelleen hyvin paljon, että lapset kattoo, kun netflixissä omat käyttäjätilit, nuorimmat tahtoo edelleen tehdä niin että otetaan jonkun muun tili käyttöön, että tota vois nähdä vähän ronskimpia leffoja, tullee katottua että ei ihan mitä vaan, mutta meidän pojat alkaa olla jo sitä ikäluokkaa, että jos ei mene ihan päättömäksi touhu, oon joutunu suitsimaan -
-- (V5)

Täytyy sanoa, että noudatetaan ikärajoja, mutta täytyy sanoa, että vähän höllemmin, että teini, joka on 14 vuotias kattoo jo k-16 leffoja, nuorimmat kattoo jo k-12 leffoja jo pari vuotta vaikka ovat vasta 11, se sillä tavalla ei oo niin jäykkää meillä, en tiää onko se sitten hyvä vai huono asia. Mutta kyllä sitä vähän katotaa, kun itsellä on joku kuva mitä leffa sisältää niin, pystyykö sitä kattoo, ja mielellään ollaan ite siinä paikalla, jos on vähän ronskimpaa.
(V5)

V1 painotti vastauksessaan, että hänen lapsen ollessa vielä nuori (3-vuotias), elokuvien valitseminen on toistaiseksi ollut helppoa. Kuitenkin ikärajiin kiinnitetään huomioita, mutta symbolimerkinät ovat saaneet vähemmän huomiota, johtuen pitkälti lapsen nuoresta iästä ja puolison suuremmasta tietämyksestä elokuvia ja ikärajamerkintöjä kohtaan:

Kyl mä aina katon sen ikärajan, yleensä kysyn puolisolta, että voisko tää olla ihan hyvä ja sopiva, koska se tietää enemmän elokuvista (V1)

En niinkään symboleihin, en oo niin tarkka, luotan tavalleen siihen leffan genren ja juonikuvauksen perusteella, yleensä niistä saa ihan silleen infoo, ja kun kyse on kolme vuotiaasta lapsesta, nii tässä vaiheessa on elokuvien valitseminen on helppoo, toki ku kouluun menee niin pitää tarkemmin seurata, et nyt on helppoo (V1)

En vielä keskustele lapsen kaa, ei oo vielä ajankohtaista, toki jos muumeissa on mörkö nii voidaan keskustella, että tää kuuluu tähän vaa, toki jos niistä tarvii keskustella nii tietysti niistä keskustellaan mut aika reipas tuo on ollut nii ei oo tarvinnu vielä keskustella pelosta (V1)

Kaikkien vanhempien vastauksissa tuli ilmi, että he seuraavat ikärajamerkintöjä, sillä kaikki katsovat vähintään elokuvan ikärajan, kun he valitsevat tai heidän lapset valitsevat elokuvia katsottavaksi. Ikärajoja siis noudetaan pääsääntöisesti aina V5:sta lukuun ottamatta, joka noudatti muihin verrattuna hieman löyempää linjaa. Tämä havainto on linjassa siihen, että mitä vanhempi lapsi vanhemmalla on, sitä löyempää linjaa ikärajojen suhteen noudatetaan. Vanhemmat eivät seuraa sisältösymboleita niin tarkasti tai niistä ei jutella lapsien kanssa kuin ikärajoista. Poikkeuksena oli V3:n ja V4:n vastaukset, joissa he mainitsivat, että heidän omat lapsensa kiinnittävät huomiota sisältösymboleihin enemmän kuin vanhemmat itse. Noin 80 % niin aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa kuin yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa kertoivat kiinnittävänsä huomiota ikärajamerkintöihin aina, joten tämän tutkimuksen vastaukset ovat linjassa myös noudattamisen suhteen aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna.

5.3 Elokuvan sisällön vastaaminen ikärajamerkintöihin

Ikärajojen noudattamisen jälkeen vanhemmilta kysyttiin, kuinka tärkeää on tietää elokuvien ja televisiosarjojen sisällöstä ennen niiden katsomista ja onko muita keinoja valvoa elokuvien ja televisiosarjojen sisältöä kuin nykyinen käytäntö. Kaikki olivat yhtä

mielisiä siitä, että sisällöstä tietäminen etukäteen on tärkeää. V5 korosti, että vaikka elokuva olisi saanut esimerkiksi ikärajakseen 7, ei ikärajaan aina voi luottaa täysin. Tärkeänä hän näki, että mihin lapsi ja itsekin vanhempana on tottunut kuvaohjelmien sisällön suhteen. V3 oli samoilla linjoilla V5:n kanssa siitä, että aina elokuvan ikäraja ei kerro koko totuutta esimerkiksi elokuvan jännittävydestä:

Tärkeätä on, mutta ei sitä käytännössä aina voi tietää tarkalleen, kyllä minä sanon, että jotkut 7 leffatkin saattaa sisältää aika ronskiakin tapahtumaa, kun taas päinvastoin voi olla niinkin miedoista asioista kyse, se on kyl hyvin pitkälti kyse siitä mihinkä lapsi on tottunut tai mihin itekkii on tottunut. (V5)

Frozenin kattoneet sata kertaa mutta on se pelottavampi ja jännittävämpi ku vaikka Emoji-elokuva, vaikka molemmissa k7, ehkä se just se jännittävyys, miten se on sinne tuotu, mutta muita elokuvia, että miks niihi on laitettu edes. (V4)

V3 kertoi sisältösymboleiden kertovan aika selkeästi minkälaista sisältöä elokuva tulee sisältämään. Tämä auttaa etenkin silloin, jos muuten elokuva tai sen aihepiiri ei ole tuttu ennestään:

On se tietysti, kun lasten kanssa kattoo, ja etenkin elokuvissa, että minkä tyylinen ja mitä sieltä on tulossa, että tota, toki itekkii, kyllä ne symbolit kertoo että minkä tyylinen ja mitä aiheita siinä on niinku, jos et muuten elokuvaa tunne, symbolit kertoo että haluaako sit tietynlaisia teemoja tai minkä oloisen elokuvan kattoo, nii kyl että lasten kanssa, että onko siinä luvassa jotain mikä saattaa pelottaa ja ahdistaa, tosin mitä yleensä käydään kattoo näitä animaatioita niin on tietynlailla jännittäviä. (V3)

Lasten kanssa hyvä tietää ja korostuu, etenki jos aavistaa että voi aiheuttaa jotai pelkoa. (V3)

V2 korosti omassa vastauksessaan, että viime kädessä vanhemman tehtävä on tutustua ensiksi itse elokuvien saamiin ikärajamerkintöihin, eikä luottaa vaan sokeasti niihin. Kun hänelle mainittiin kolmen vuoden ikärajojousta, hän korosti jälleen vanhempien vastuuta. V1 koki myös vanhemman vastuun tärkeäksi arvioidessa elokuvan sisältöä lapselle sopivaksi. Yksi tapa varmistua sisällöstä on katsoa elokuvan ensiksi itse ja miettiä vanhempana, että onko sisältö sopivaa:

Mun mielestä jokaisen vanhemman tehtävä on ensin tutustua kaikkiin peleihin ja leffoihin ensin eikä luottaa sokeesti vaan ikärajamerkintöihin. ---Viime kädessä vastuu aina vanhemmilla. (V2)

Vanhempien vastuulla katsoo, ja miettiä vaikuttaako omaan lapseen, Onni (nimi muutettu) imee kaikki negatiiviset asiat ja nukkuu huonosti sitten yönsä. (V2)

--- Tietysti ainakin oma arvio, katsoo sen leffan eka ja miettii vanhempana, että miettii että sopiiko omalle lapselle, lapset on kuitenkin niin yksilöitä, että jokainen vanhempi tietää ne lapsen rajat parhaiten. (V1)

Yleisen ikärajakeskustelun jälkeen haastateltaville esiteltiin Diktaattori-elokuva, joka katsottiin yhdessä heidän kanssa. Jokainen vanhempi oli joko nähnyt kyseisen elokuvan tai vähintään kuullut siitä ja elokuvan pääosaesittäjästä Sasha Baron Cohenista aikaisemmin. Tästä syystä he osasivat nimetä, että elokuvassa on todennäköisesti alatyylisiä ja ronskia huumoria. Kerrottaessa elokuvan saamista ikärajamerkinnöistä (12, ahdistus, väkivalta ja seksi) ennen elokuvan katsomista jokainen oli sitä mieltä, että ikäraja kuulosti melko matalalta. V5 kuitenkin näki, että elokuva ei välttämättä ansaitsisi

korkeampaa ikärajaa (Netflix-suoratoistopalvelun, josta elokuva katsottiin, asettama ikäraja on 16), mutta ymmärsi kuitenkin kummatkin näkemykset. V1:n mielestä elokuvan ikäraja oli ristiriidassa sen symbolimerkintöihin. V2 korosti taas elokuvasta tulevan ronskin vaikutelman johtuvan Baron Cohenista ja hänen maineesta, eikä niinkään ikärajamerkinnöistä:

Olen katsonut elokuvan, veikkaan että ikäraja on alempi kuin Netflixin (16), ymmärrän molemmat ikärajakäytännöt, tiedän mitä elokuva sisältää, en osaa sanoa kumpiko on oikeempi, mutta aika ronskia huumoria on luvassa, niin siinä mielessä lapsen on aika hankalaa päästä ihan huumorissa sille tasolle mitä on ehkä tarkoitettu, että kyllä minä sanon että 12 vuotiaalla voi mennä vielä vähän ohi, mutta tota sanotaanko nii tommonen yläasteikäinen alkaa jo ymmärtää mistä siinä on kyse. (V5)

K-16 kuulostaa semmoselle ikärajalle, että on ehkä, allekirjoittaneen mielestä, vähän tiukka, mutta en mä voi sanoa, että se on väärä, ja niinku ite sanoin, ite sovellan näissä vähän höllempää tapaa, ite antaisin ehkä tietyin varauksin k-12 leimalla kattoo tätä 12 vuotiaan. (V5)

Kuulostaa ensin siltä, että symbolit ois ristiriidassa keskenään, jos siellä on ahdistus, seksi ja väkivalta nii viittaa vähän ronskimpaan leffaan niin ei se 12 siihen palettiin istu. (V1)

--- ronskia menoa, mutta enemmän ei ikärajamerkintöjen perusteella vaan koska elokuvan tekijän tyyli on tuttu. (V2)

V3 pohti elokuvan nimeä ja tyyliä sen saamiin ikärajamerkintöihin. Hän näki, että katsomalla pelkästään ikärajamerkintöjä ei elokuvasta välttämättä tietäisi sen olevan komedia:

Tietysti jos ajattelee että k12 ja tuommoset varotukset tietysti se ei kerro mikä se tyyllilaji on, tavallaan se vois viestiä, että tää on joku muu, ku komedia, tämmönen diktaattorielokuva, k12 ja väkivaltaa, että ei kieli, että vois olla komediaa edes, ite mieltii, että mikä aiheuttaa ahdistusta, mutta tyyllilaji ku on nytten tommonen komedia. (V3)

Elokuvan katsomisen aikana ja sen jälkeen pääasialliset kommentit koskivat edelleen elokuvan matalaa ikärajaa sekä lisäksi elokuvan rassistista pohjavirettä. Elokuva oli aika ajoin liikaa jopa joillekin haastateltaville vanhemmille. V4 mainitsikin, että elokuvan ensimmäisten minuuttien perusteella ei veisi 8-vuotiasta tyttölastaan todellakaan katsomaan kyseistä elokuvaa. Kaikki olivat sitä mieltä elokuvan katsomisen jälkeen, että symbolimerkinnot oli oikein merkattu, mutta elokuvan ikäraja oli ongelmallinen, sillä elokuva oli sisällöltään melko raju. Isoin huoli vanhemmilla oli, että osa elokuvan sisällöstä menisi lapsilta yli ymmärryksen, minkä takia he jäisivät sen nähdessään todennäköisesti miettimään elokuvan sisältöä vielä sen katsomisen jälkeen. Huonossa tapauksessa elokuvan tapahtumat voisivat jäädä lasten mieliin ja näyttäytyä painajaisina ja huonosti nukuttuna yönä. V3 muotoili näkemyksensä elokuvasta näin:

No nyt kun tämän tälleen katto ja ajatteli, niin ku tiedosti ikärajan, niin tota kyllä 12 on aika matala ikäraja tolle elokuvalle, tietysti tossa on paljon semmosia juttuja, jotka menee silleen ohi 12 vuotiaalta tai vähän vanhemmalta-kin. (V3)

Riippuuhan se lapsestakin mutta, siskon lapset 12 ja 13, en mä niittenkään kanssa tuota mielellään kattois, paljon semmosta sisältöökkin, että voi aiheuttaa, ainakin ku ei ymmärrä nii voi vaikka minkälaista ajatusta aiheuttaa, ei haluais ees tuommosia asioita tuodakkaa lapsille, sillee kyllä liian matala, vois olla vaikka 16. (V3)

Jos just ajattelee, että alle 12 vuotias sais mennä kattoo tätä vanhemman kanssa niin vahingossa erehtynyt kattomaan, että tämmönen komedia, mennäänpä elokuvaan niin, ensimmäiset kaks minuuttia ois jo, että apua. (V3)

Kuitenkin V5:n vastauksissa näkyi edelleen hänen erilainen suhtautumisensa ikärajoihin, sillä tietyin varauksin hän antaisi katsoa lastensa Diktaattori-elokuvaa. Lisäksi hän näki, että liika suojeleminen mahdollisilta ronskeilta sisällöiltä ei hänen mukaansa välttämättä edistä asiaa. Asioiden kohtaaminen nuorena välillä yksi osa kehittymistä aikuiseksi. Vä-
lillä tosin elokuvan sisällöt ja teemat ovat tulleet hänen lastenkin uniin mahdollisina painajaisina:

--- Minä oon sen verran vanhanliitonmies tässä asiassa, että kyllä minä antaisin 12-vuotiaan kattoo ton leffan edelleen, enkä usko, että he siitä traumatisoituvat. (V5)

--- ja kyllähän sitä aina silloin tällöin sattuu, että lapset nukkuu huonosti tai joku lapsista näkee painajaisia, kyllä se sitten äkkiä löytyy se syy-yhteys näihin mitä on katottu edellisinä päivinä. (V5)

Hyvä ne on tiedostaa etukäteen (symbolimerkinnät), mutta en minä sano että ylisuojelu ainakaan edistää asiaa. (V5)

Minä oon sillä tavalla lastenkasvatuksessa sitä mieltä, että lasten on parempi nähä ne asiat niin kuin ne asiat on, eikä siten että ne on vasta 30-vuotta, se on sitä jonkinlaista kehittymistä ja kasvua sekin, että niitä asioita oppii kohtaamaan sitten jo vähän varhaisemmin. (V5)

Eihän tuo leffa sinällään ylistä mitään noita tekoja, mitä nämä symbolit esittää siinä elokuvassa olevan, nuorille jää vähän semmosta omaa mieltämistä, ja asioiden miettimistä tossa. (V5)

Vanhemmilla oli selvä näkemys syistä, minkä takia elokuvan ikäraja ei vastannut mielikuvia. Elokuvan kohtaukset ja sisällöt oli viety niin pitkälle, että siinä oleva huumori välittyi todennäköisesti vain aikuisille. Lapsi ymmärtää ja tulkitsee kohtauksia mahdollisesti vain irrallisina, jolloin asiat menevät yli ymmärryksen. V2:n, V3:n ja V4:n mielipiteet elokuvasta tukevat tätä argumenttia:

Mitä Onni (nimi muutettu) tietää seksistä, ei mitään, sivutaan lasten raiskausjutuista, ja muista, ei hyvä asia, miten mieltii päässään näistä asioista. (V2)

Väkivalta elokuvassa vaikuttaa negatiivisesti, mutta enemmän vaikuttaa ne mitä ei ymmärrä, sillä jää varmasti pohtimaan --- ei varmasti ainut lapsi maailmassa, joka pohtii näitä asioita. (V2)

Tavallaan aikuinenkin ajattelee, että hohhoijaa, naurattaako tämä mua oikeesti, voiko tälle nauraa, mutta tiedostaa samalla, että tämä on huumoria, mutta lapsi sitten tulkitsee ja ymmärtää, tietysti ku ei tunne kaikkia taustoja niin sillä tavalla sitä historiaa nii ei osaa yhdistää, saattaa jäädä irralliseksi, toki ehkä ei yhdistä samalla tavalla, ku ei ymmärrä mihin kaikkeen se liittyy, mutta toisaalta ymmärtämättä jääminen hämmentää ja yhdistää. (V3)

Aika rankkaa huumoria, aikuiset kyllä ymmärtää, mutta 12 vuotiaat ei, väkivalta tuotiin kyllä aika hyvin esille. (V4)

V1 nosti esille vielä erikseen elokuvan rasismia ja pohti, että ikärajamerkinnoissa ei ole mitään merkintää rasismista:

No onhan se aika raju niin nuorelle, pohdin tossa elokuvaa katellessa, että rasismi aika isossa roolissa, en kyllä haluais että oma lapsi kattoo tollasta.

(V1)

Rasismista ei ole mitään mainintaa ikärajamerkinnöistä. (V1)

Vanhemmilta kysyttiin myös, että toimisiko vanha ikärajakäytäntö (3, 7, 11, 13, 15, 18) ainakin tämän elokuvan kohdalla paremmin. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että se olisi ollut huono idea. Kuitenkin kaikki näkivät, että nykyisetkin ikärajat kävisivät, sillä V5:sta lukuun ottamatta kaikki kannattivat 16-vuoden ikärajaa. V1 korosti vielä 12 ja 16 vuoden korkeaa väliä nykyisessä ikärajakäytännössä erikseen:

Joo se vois olla toimiva, ku aika iso gäppi on et en 12 vuotiaan antais kattoo, mut tyyliin 14-15 vuotiaan joo. (V1)

Vanhemmat kokivat, että elokuvien ikärajat ovat harvoin liian korkeiksi asetettuja, mutta V5 kertoi joskus näin kuitenkin käyneen. Lisäksi V1 ja V2 mainitsivat, että harvoin jo asetettua ikärajaa tajuaisi edes ruveta kyseenalaistamaan, etenkin jos sitä ei koe itse liian matalana:

On ollut toisinpäinkin, en muista nyt mitää tiettyä, mutta on ollut jotain semmosta, että lapset on oottanut jotain uutuuksleffaa ja sitten se onkin ollut elokuvissa niin korkea ikäraja, mutta ei oo menty kattomaan. (V5)

Ei tuu mieleen semmoista tilannetta, mutta ehkä ku se on toisinpäin niin sitä ei sitten ajattele edes, että ikärajaa ollenkaan, jos se on niin sanotusti kesyleffa. (V2)

Mut jos se onkin liian matala ja tajuaa, että ei sovi ja ei halua kattoo nii ei sitä toiseen suuntaan ajattele välttämättä. (V2)

En oo kyllä törmänny sellaseen, tietysti tälleen aikuisena ei tule omalla kohdalla ajateltua et mikä se ikäraja on ja mitä merkintöjä se sisältää. (V1)

Suomalaisena perussääntösuomi, että joku on asettanut jonku rajan nii ei sitä kyseenalaista sillee, vähän sama, ku mopokortti tai päihteiden käyttö, et jos on jokin raja asetettu nii ei sitä sillee ala kyseenalaistamaan siihen suuntaan, onhan se sillee tärkeä että on ihmisiä jotka valvoo ikärajoja ja oikeesti perehtyy niihin elokuvaan ja mitä sieltä on tulossa, nii esimerkiksi jos ahdistaa jotain ihmistä nii voi välttää semmosta. (V1)

V5 korosti vielä hänen haastattelun lopuksi elokuvien ikärajojen olevan päällisin puolin hyvällä tasolla Pohjoismaissa. Lisäksi hän korosti, että hän vieroksuu enemmän elokuvien väkivaltaista sisältöä kuin päihteiden käyttöä tai seksististä sisältöä:

--- minä oon sitä mieltä, että nää elokuvien ikärajat on pääosin aika hyvin Pohjoismaissa, joskus toki on niitä että onko asia nyt välttämättä ihan kohilleen, mutta sitte tota, pääosin nuo elokuvat on onnistuttu arvoimaan silleen, että pystyy ymmärtämään ne rajat, tietysti jokaisella vanhemmalla tai aikuisella on se sitten oma soveltaminen --- (V5)

Semmonen nykypäivänä ampuminen ja tappaminen sitä vielä vieroksuu, ei niinkään näitä seksistisiä tai tämmösiä tai päihteiden käyttöä niinkään, semmonen liika väkivalta mitä edelleen vieroksuu, enkä haluaiskaan, että lapset semmosesta ainakaan tämmösissä viihde-elokuvissa nauttiskaan. (V5)

5.4 Tulosten tarkastelu

Kuten ylempänä jo mainittiin, kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että elokuvan sisällöstä on tärkeää tietää etukäteen. Sisältösymbolit kertovat heidän mielestään melko selkeästi sen, mitä sisältöä katsottavaksi valittu elokuva tulee sisältämään. Kuitenkin vanhempien oma aktiivinen rooli elokuvan sisällön selvittämisessä ja arvioimisessa omalle lapselle nähtiin tärkeimpänä, sillä aina ei voi luottaa elokuvan sisältöön sen perustella, mitä elokuvan ikärajamerkinnät näyttävät. Thompson ja Yokota (2004) arvioivat myös tämän tapaisesti keskenään saman ikärajamerkintöjen saaneiden elokuvien mahdollisesta hyvinkin erilaisesta sisällöstä, mikä voi tuottaa omalta osaltaan haasteita asiaan vähemmän perehtyneelle elokuvan valitsijalle.

Tuloksista voidaan nähdä, että vanhempi nähdään oman lapsensa yksilöllisen kehittymisen parhaana asiantuntijana (Happo ym. 2012, 62). Lisäksi vanhemman oma aktiivinen rooli myötäilee sitä käsitystä, että medialukutaidon osaaminen on vanhemmalle tärkeä taito lasta kasvatessa median hyväksyttävään käyttämiseen ja seuraamiseen (Niinistö & Ruhala 2007, 125). Kukaan vanhemmista ei osannut kuitenkaan antaa konkreettisia esimerkkejä tai ehdotuksia, kuinka valvoa jollakin toisella tapaa elokuvien ja televisiosarjojen sisältöjä. Suomalaisiin tutkimuksiin verrattuna tämän tutkimuksen vastaukset näyttävät hyvin samankaltaisina.

Tuloksista käy selvästi ilmi, että vanhemmat ovat nykyisen ikäraja järjestelmän kannalla, ja lisäksi he eivät osanneet nimetä suurempia kehityskohteita ikäraja järjestelmälle sitä heiltä kysyttäessä. Yleisesti ottaen ikärajat nähtiin erittäin hyvin olevan linjassa elokuviin. Esimerkkielokuva mukaan lukien joskus sellaisia tilanteita on kuitenkin ollut, että elokuvan ikäraja on nähty liian alhaisena. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kukaan vastaajista ei ollut koskaan kyseenalaistanut elokuvan ikärajaa, jos se olisi voinut mahdollisesti olla liian korkea.

Esimerkkielokuva Diktaattorin kautta esille tullut näkemys elokuvien ikärajamerkintöjen vastaavuudesta itse elokuvan sisältöön kuitenkin kiellii siitä, että ikärajamerkintöihin ei voi aina luottaa täysin vanhempien mielestä. Diktaattorin kohtaukset ja sisällöt oli viety

liian pitkälle, minkä takia elokuvan huumori oli melko rajua sisältyäkseen ikärajan 12 elokuvaksi. Lisäksi elokuvan huumori tuskin välittyisi nuorille tarpeeksi hyvin, minkä takia he todennäköisesti jäisivät pohtimaan elokuvan sisältöä pitkäksi aikaa hämmentyneinä. Tämä myötäilee Salokosken ja Mustosen (2007, 18) käsitystä siitä, että eri riskitekijät ja haitalliset sisällöt voivat vaikuttaa lapsen tai nuoren kehitykseen negatiivisesti.

Koska Diktaattorin lajityyppi on huumori, elokuvan välittämä viesti ennen elokuvan katsomista voi johtaa helposti harhaan. Kuitenkin esimerkiksi V1:n mukaan elokuvan sisältämät sisältösymbolit kielivät siitä, että elokuvan sisältö on ristiriidassa elokuvan lajityyppiin ja ikärajaan nähden. Ongelmaksi muodostuukin se, että sisältösymbolit eivät kerro erittelevästi, mikä jokaisen mahdollisen haitallisen sisällön todellinen määrä ja laatu on. Suomen kuvaohjelmalaki (L710/2011) velvoittaaakin huomioimaan mahdollisen haitallisen sisällön yhteyttä ja sitä, miten tapahtumat kuvaohjelmassa kuvataan arvioi-
dessa kuvaohjelman sisältöä. Tästä syystä toimivaa ikärajajärjestelmää miettiessä tulisi huomioida myös sisältöä laajalti.

Yhdysvaltalainen elokuvien ikärajajärjestelmä erottelee osittain sisältöä sen laadun ja määrän mukaan. Lisäksi tutkimukset ovat osoittaneet, että sisältöperustainen ikärajajärjestelmä olisi mahdollisesti parempi käytäntö kuin ikään perustuva. Tätä vaihtoehtoa myös yhdysvaltalaisien vanhempien mielipiteet tukevat. (Gentile ym. 2005, 440; Bushman & Cantor 2003, 139.) Kuitenkin tämän tutkimuksen vanhempien mielestä nykyinen suomalainen ikärajajärjestelmä koetaan toimivana, vaikka siinä nähdään kuitenkin selvästi mahdollisia tilanteita väärille tulkinnoille ja perusteluille.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Kuvaohjelmien ikärajamerkintöjä voidaan pitää yhtenä tärkeänä osana mediakasvatusta, sillä elokuvat ja televisiosarjat ovat iso osa monen lapsuutta ja nuoruutta (Nalkur ym. 2010, 440). Jotta elokuvien ja televisiosarjojen parissa on turvallista kehittää lapsuudessa ja nuoruudessa kehittyviä tiedonhallinan, tunne-elämän ja sosiaalisuuden osa-alueita, lapsi tai nuori tarvitsee aikuisen läsnäoloa ja vuorovaikutusta. Tällöin ikärajamerkintöjen täytyy olla luotettavia ja toimivia aikuisten näkökulmasta, jolloin sopivien kuvaohjelmien tarjoaminen nuorelle ihmiselle on helppoa ja turvallista.

Tämän tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa suomalaisten ikärajamerkintöjen eli ikärajojen ja sisältösymboleiden toimivuutta vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksen pääkysymyksenä oli kysyä miten toimivina vanhemmat kokevat elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät? Tämän lisäksi pääkysymyksen alakysymyksinä tiedusteltiin 1) Miten vanhemmat tuntevat elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät, 2) Miten vanhemmat noudattavat ikäraja- ja sisältösymbolimerkintöjä ja 3) Kuinka ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnät näyttäytyvät suhteessa itse elokuvien sisältöön vanhempien mielestä? Ikärajamerkintöjen toimivuutta vanhempien näkökulmasta tiedusteltiin siis ikärajamerkintöjen tunnettavuudella, niiden noudattamisella tai seuraamisella ja ikärajamerkintöjen vastaavuudella itse kuvaohjelman sisältöön. Tuloksissa ilmeni, että vanhemmat pitävät suomalaisia ikärajamerkintöjä pääsääntöisesti hyvin toimivina, joka vastaa itse pääkysymykseen.

Ensimmäinen alakysymys tiedusteli vanhempien tuntemusta elokuvien ikäraja- ja sisältösymbolimerkinnöistä. Koska vanhempien tietämys niistä oli hyvä, voidaan sen perusteella osittain päätellä, että ikärajamerkinnät ovat toimivia. Vuoden 2014 suomalaisen tutkimukseen verrattuna tämän tutkimuksen vanhemmat tiesivät paremmin niin

ikärajat kuin sisältösymbolitkin. Tämä voi selittyä hyvin pitkälti sillä, että vuonna 2014 nykyinen ikärajajärjestelmä oli ollut vasta reilu kaksi vuotta, joten se ei ollut todennäköisesti vielä vakiintunut ihmisten mieliin.

Toisessa alakysymyksessä haluttiin tietää miten vanhemmat noudattavat ikäraja- ja sisältösymbolimerkintöjä tehdessään elokuvavalintoja lapsilleen. Ikärajamerkintöjen seuraaminen oli kaikkien vanhempien mielestä tärkeää. He kertoivat, että ikärajoja tulee noudatettua seurattua enemmän kuin sisältösymboleita. Vaikka yhdysvaltalaiset tutkimukset osoittavat, että sisältöperusteinen ikärajajärjestelmä voisi toimia paremmin kuin ikärajaan perustuva, suomalaisten vanhempien mielipide on selkeästi, että tärkeintä on ikärajaan perustuva ikärajajärjestelmä. Tämä voi selittyä osaltaan sillä, että erilaisten kuvaohjelmia valittaessa tärkeimpänä nähdään loppujen lopuksi helppous ja selkeys kaiken arjen kiireen ja suuren kuvaohjelmien tarjonnan keskellä. Näitä faktoja myötäillen voidaan todeta, että suomalainen ikärajajärjestelmä toimii vanhempien näkökulmasta hyvin, sillä se on keskittynyt juurikin siihen, minkä he kokevat toimivana ja hyvänä.

Kolmas alakysymys tiedusteli vanhempien mielipidettä siitä, kuinka elokuvien ikäraja- ja symbolimerkinnät näyttäytyvät suhteessa itse elokuvien sisältöön. Vanhempien mielestä elokuvien sisällöstä on tärkeää tietää etukäteen, jota sisältösymbolit heidän mielestään ilmaisevat melko hyvin. Aina ikärajat eivät kuitenkaan ole ilmaisseet elokuvan sisältöä tarpeeksi hyvin, mikä osaltaan selittää sen, että tärkeimpänä elokuvan sisällön selvittämisessä ja arvioinnissa nähdään vanhemman oma aktiivinen rooli. Esimerkkielokuvan ristiriitainen sisältö melko epäsoveliaasta huumorista, seksuaalisesta toiminnasta ja väkivallasta vanhempien mielestä vähintään 12-vuotiaalle voi kieliä siitä, että median vaikutukset nähdään osittain edelleen melko negatiivisessa mielessä. Lisäksi omalle lapselle ei todennäköisesti haluta luoda myöskään ympäristöä, missä vanhemman oma tekeminen sotii sitä vastaan, mitä lapsen katsoma kuvaohjelma edustaa. Vanhemmat kokevat mahdollisesti, että haitallinen sisältö vahingoittaa heidän lapsensa kokonaisvaltaista kehittymistä. Koska elokuvien ikäraja- ja symbolimerkinnät näyttäytyvät suhteessa itse elokuvien sisältöön loogisesti vanhempien mielestä, voidaan myös päätellä itse ikärajajärjestelmän toimivan heidän mielestään. Kun elokuvan sisältö vastaa sen

saamiin merkintöihin, järjestelmä voidaan nähdä toimivina, sillä se on laadittu juurikin vanhempien vastuullisia valintoja varten.

Vanhemmat kertoivat ikärajamerkintöjen olevan toimivia, kun heiltä sitä kysyttiin suoraan. Vanhemmat eivät kuitenkaan osanneet antaa selkeitä perusteluita heidän mielipiteilleen siitä, miksi ikärajamerkinnät näyttävät heidän mielestään toimivilta. Tämä voi omalta osaan selittyä sillä, että ikärajamerkinnät kuvaohjelmissä näyttäytyvät heille vielä melko pienenä osana kasvatuksen tukena. He eivät saata kokea kuvaohjelmia ja niiden vaikutuksia kovin suurina, jonka takia erilaiset ikärajamerkintöjen mahdolliset toimivuuden ulottuvuudet eivät kosketa heitä suuremmin. Tämä on kuitenkin osittain ristiriidassa sen faktan kanssa, että kuvaohjelmat ovat suosittuja nuorison keskuudessa ja erilaisten kuvaohjelmien määrä on isossa nousussa nykyisessä alati teknologisoituvassa yhteiskunnassa.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuuden tarkastelu koko tutkimusprosessin ajan on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle (Vilkka 2015, 197). Tässä tutkielmassa luotettavuutta käsiteltiin laadullisen tutkimuksen luotettavuutta määrittävien ulottuvuuksien avulla. Nämä ulottuvuudet ovat tutkimuksen uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistettavuus (Eskola & Suoranta 1998, 153).

Uskottavuus näyttäytyy luotettavuuden kriteerinä siten, että tutkijan tulkinat ja käsitteet vastaavat tutkittavien käsityksiä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että tutkimuksen uskottavuus lisääntyy, sillä tutkittavat voivat olla myös sokeita omille tilanteilleen ja kokemuksilleen. (Eskola & Suoranta 1998, 153.) Tässä tutkimuksessa on pyritty tarkkaan aineiston analysointiin, jotta käsitteet olisivat mahdollisimman samanlaisia tutkittavien käsityksiin verrattuna, kuitenkin tiedostaen, että haastateltavien vastauksissa on mahdollisuus väärinymmärryksille. Tästä syystä haastateltaville on esitetty tarkentavia kysymyksiä, jos tilanne on sitä vaatinut. Hirsjärven ja Hurmeen (2015, 35–36) mukaan haastattelujen luonnetta voi heikentää haastateltavien mahdollisesti

kaunisteleva tapa puhua annetusta aiheesta, jos he kokevat aiheen olevan esimerkiksi arka. Tässä tutkimuksessa todennäköisesti tätä ongelmaa ei ole ollut, koska tutkittava aihe ei ole niin arka. Tämän lisäksi tutkittavan suhde tutkittaviin on vaikuttanut tässä suhteessa positiivisesti, sillä tutummalle haastattelijalle on mahdollisesti voinut puhua vapaammin.

Laadullisessa tutkimuksessa siirrettävyys ilmenee tutkimustuloksien siirrettävyytenä eli kuinka saatuja tuloksia voidaan siirtää toiseen kontekstiin ja yleistää (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tapaustutkimuksesta puhuttaessa yleistettävyyden on kuitenkin hankalaa, sillä tapausta tutkimalla pyritään lähinnä lisäämään ymmärrystä tietystä ilmiöstä. Tapaustutkimus toimiikin, kun halutaan ymmärtää syvällisemmin tutkittavaa kohdetta ja huomioida siihen liittyvä konteksti. Tämän takia yleistettävyyden sijaan tuloksia pyritään analysoimaan huolellisen tutkimuksen tarjoaman yksittäistapauksen ylittävää tietoa miettimällä esimerkiksi, miten tapauksen tuloksia voidaan käyttää apuna muihin aiheita käsitteleviin laajempiin tutkimuksiin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä kuitenkin yhtäläisyyksiä tutkimuskontekstin ulkopuoliseen vastaavaan kontekstiin.

Varmuuden näkyminen tutkimuksessa lisääntyy, kun otetaan huomioon mahdolliset tutkimukseen vaikuttavat hallitsemattomat ja ennustamattomat tekijät ja ennakkoehdot (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tutkijan omien arvojen pitäisi myös olla vapaat tutkimuksen tekemisessä, jotta tutkimus perustuisi arvovapauteen. Kuitenkin tämä on käytännössä mahdotonta, sillä tutkijan omat arvot todennäköisesti vaikuttavat omalta osaltaan tehtyihin valintoihin tutkimuksessa. (Vilka 2015, 198.) Tässä tutkimuksessa on pyritty objektiivisuuteen koko tutkielman prosessin ajan, mutta samaan aikaan tiedostaen, että oman roolin merkitys voi vaikuttaa tehtyihin tulkintoihin. Tutkielman koko prosessia on pyritty kuvaamaan läpinäkyvästi, jotta lukijan on mahdollista nähdä millä perusteilla tulkinnot on tehty. Esimerkiksi ennen ensimmäistä haastattelua toteutettiin esitestaus, jonka perusteella haastattelurunkoon tehtiin muutamia muutoksia, jotta vastaukset olivat mahdollisimman kattavia. Lisäksi tutkimusvaiheita on raportoitu tarkasti ja tutkimustuloksissa on käytetty laajasti suoria lainauksia.

Tutkijan ja tutkittavien välinen suhde on voinut vaikuttaa tutkimustuloksiin, sillä kaikki tutkittavat olivat tuttuja eri yhteyksistä tutkijalle. Kuitenkin liian läheisen tai henkilökohtaisen suhteen puuttuminen tutkijan ja tutkittavien välillä on näkynyt esimerkiksi siinä, että tutkielman aiheesta ei oltu koskaan keskusteltu tutkittavien kanssa ennen varsinaisia haastatteluita. Ainoat yhteydenpidot kyseiseen aiheeseen on pidetty haastatteluaikojen sopimisessa ja haastattelun tarkoituksen esittelyn yhteydessä.

Eskolan ja Suorannan (1998, 153) mukaan vahvistettavuus ilmenee tutkimuksessa oman tutkimuksen vertailulla aikaisempiin samasta aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Tämän tutkielman tulokset ja tulokset ovat saaneet tukea teorioista ja aikaisemmista tutkimuksista, joilla on pyritty vahvistamaan omaa tutkimusta. Nämä tulokset ja tulokset on esitelty tulosten tarkastelun ja johtopäätösten yhteydessä.

Tässä tutkielmassa on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita tutkielman eettisyyden toteuttamiseksi. Ne ovat pääpiirteittäin jaettavissa kolmeen osaan: 1) tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, 2) vahingoittamisen välttämiseen ja 3) yksityisyyteen ja tietosuojaan. Näiden toteuttamisessa tutkijalta edellytetään luottamuksellisuutta niin tutkimusaineiston kuin tutkittavien suhteen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.) Tämän tutkielman tutkimusaineistoa on säilytetty koko tutkimusprosessin ajan tutkijan tietokoneella salasanan takana niin, että kukaan ulkopuolisella ei ole pääsyä siihen. Kaikilta haastateltavilta on kysytty tutkimusluvan avulla suostumus tutkimuksen osallistumiseen, jossa heille on kerrottu, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Lisäksi tutkimusluvassa kerrotaan kuin myös itse aineistosta käy ilmi, että raportoituidusta aineistosta syntyviä tuloksia käsitellään anonyymisti, jolloin tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa raportointia. Haastatteluiden aikana on kerrottu, että kysymyksiin vastaaminen ei ole ollut pakollista, mikäli haastateltava on kokenut kysymyksen epämiellyttäväksi. Lisäksi tutkimusluvassa ilmoitetaan, että tutkittavilla on oikeus pyytää oman osuutensa poistamista aineistosta, mikäli se pystytään luotettavasti tunnistamaan sitä sekä itse kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksiin.

6.3 Jatkotutkimus

Tämän tutkielman perusteella on mahdollista havaita, että elokuvien suomalaiset ikärajamerkinnot vanhempien mielestä ovat hyviä ja selkeitä ja sitä kautta myös toimivia. Jotta tälle väitteelle on mahdollista saada tukea, tulisi ikärajamerkintöjen toimivuutta tutkia myös määrällisesti. Tällöin saataisiin vastapainoksi yleistettävää tietoa ikärajamerkintöjen toimivuudesta. Tässä tutkielmassa tutkittiin vain yhden elokuvan kautta elokuvan sisältöjä suhteessa ikärajamerkintöihin, joten jatkossa tutkielman osaksi tulisi ottaa isompi otanta elokuvia. Siten olisi mahdollista tietää, miten useasti elokuvien sisällöt ovat ristiriidassa sen saamiin ikärajamerkintöihin. Luonnollisesti tämän toteuttamiseksi vaadittaisiin enemmän resursseja ja aikaa, mitä tämän tutkielman teossa ei ole ollut.

Lisäksi sisältösymboleiden toimivuutta tulisi tutkia vielä lisää, sillä kuten yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa on todettu, sisältöperustainen ikärajajärjestelmä saattaisi olla toimivampi kuin ikärajoihin perustuva. Mahdollisten haitallisten sisältöjen tietäminen etukäteen voi olla ongelmallista, kuten tässäkin tutkielmassa on todettu. Jos vanhemmilla olisi vielä yksityiskohtaisempi ja selkeämpi tieto elokuvan sisällöstä ennen sen katsomista, heidän taakkansa aktiivisena ja välittävänä kasvattajana varmasti helpottuisi.

LÄHTEET

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, C., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesman, R., Johnson, J., Linz, D., Malamuth, N. & Wartella, E. (2003). *The Influence of Media Violence on Youth*. Luettu 26.2.2019. https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/j.1529-1006.2003.pspi_1433.x#_i1

Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.

Bushman, B. & Cantor, J. (2003). Media Ratings for Violence and Sex: Implications for Policymakers and Parents. *American Psychologist*, 58, 130–141.

CARA (2010). *The Movie Rating System: Its History, How it Works and Its Enduring Value*. Luettu 13.3.2019. https://filmratings.com/Content/downloads/cara_about_voluntary_movie_rating.pdf

CBS.ca Arts (2005). *British comic responds to legal threat against 'Borat'*. Luettu 12.3.2019. <https://web.archive.org/web/20070224150143/http://www.cbc.ca/arts/story/2005/11/25/borat-lawsuit-051125.html>

Cupore & KAVI. (2014). *Selvitys huoltajien kuvaohjelmien ikärajoihin liittyvästä tiedosta sekä ikärajojen noudattamisesta perheissä*. Luettu 18.10.2018. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/ikarajaselvitys.pdf>

Gentile, D. (2010). Are Motion Picture Ratings Reliable and Valid? *Journal of Adolescent Health*, 47 (5), 423-424.

Gentile, D., Humphrey, J. & Walsh, D. (2005). Media Ratings for Movies, Music, Video Games, and Television: a Review of the Research and Recommendations for Improvements. *Adolescent Medicine Clinics* 16, 427–446.

Eriksson, P. & Koistinen, K. (2014). *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 11.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hall, S. (2001). Encoding/Decoding. Teoksessa M. G. Durham & D. M. Kellner, *Media and Cultural Studies*. Oxford: Blackwell Publishing. 163–173.

Happo, H., Pekkala L. & Pääjärvi, S. (2012). *Kontrollista kasvatukseen*. Luettu 21.11.2018. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.ulapland.fi/se/l/0782-3053/25/4/kontroll.pdf>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2015). *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Holstein, J. & Gubrium, J. (2010). Animating Interview Narratives. Teoksessa D, Silverman (toim.) *Qualitative Research: A Practical Handbook*. London: Sage Publications.

IMDb. (2019). *The Dictator (2012)*. Luettu 12.3.2019. https://www.imdb.com/title/tt1645170/?ref_=nv_sr_1

Johnson, A. (2013). *Increased violence in PG-13 films reflects today's culture*. Luettu 12.3.2019. <https://thesuffolkjournal.com/12657/opinion/increased-violence-in-pg-13-films-reflects-todays-culture/>

Kallio, A. (2015). Pelottavien TV-ohjelmien käsittely lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Teoksessa A. Lahikainen, T. Mälkiä & K. Repo (toim.) *Media lapsiperheessä*. Tampere: Vastapaino.

KAVI (2019a). *Ikäraajat*. Luettu 21.2.2019. <https://www.kavi.fi/fi/meku/ikarajat>

KAVI (2019b). *Väkivalta*. Luettu 21.2.2019. <https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat/sisaltosymbolit/vakivalta>

KAVI (2019c). *Ahdistus*. Luettu 21.2.2019. <https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat/sisaltosymbolit/ahdistus>

KAVI (2019d). *Seksi*. Luettu 21.2.2019. <https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat/sisaltosymbolit/seksi>

KAVI (2019e). *Päihteet*. Luettu 21.2.2019. <https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat/sisaltosymbolit/paihteet>

Kotilainen, S. (2007). Mediakasvatusta nuorisotyössä. Teoksessa H. Kynäslahti, R. Kupiainen ja M. Lehtonen (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Kupiainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. (2007). Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa H. Kynäslahti, R. Kupiainen ja M. Lehtonen (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Kuvaohjelmalaki (710/2011). Luettu 22.10.2018. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>

Lahikainen A. & Arminen, I. (2015). Perheet, media ja tulevaisuus. Teoksessa A. Lahikainen, T. Mälkiä & K. Repo (toim.) *Media lapsiperheessä*. Tampere: Vastapaino.

Leenders, M. A. A. M. & Eliashberg, J. (2011). The antecedents and consequences of restrictive age-based ratings in the global motion picture industry. *International Journal of Research in Marketing*, 28 (4), 367–377. Luettu 19.2.2019. <https://search-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/docview/905717447?accountid=11989>

Mediataitokoulu (2019). *Mediakasvatus*. Luettu 29.4.2019. http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=414&lang=fi

Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: International Methelp.

Miles, H., & Huberman, A. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: Sage.

MPAA (2018a). *G is for Golden: The MPAA Film Ratings at 50*. Luettu 2.4.2019. <https://www.mpa.org/wp-content/uploads/2018/11/G-is-for-Golden.pdf>

Mustonen, A. (2007). Minä ja media. Teoksessa H. Haapamäki-Niemi & S. Noponen *Elämää bittien kanssa*. Äidinkielen opettajien liitto.

Nalkur, P., Jamieson, P. & Romer, D. (2010). The Effectiveness of the Motion Picture Association of America's Rating System in Screening Explicit Violence and Sex in Top-ranked Movies From 1950 to 2006. *Journal of Adolescent Health*, 47 (5), 440–447.

Niinistö, H. & Ruhala, A. (2007). Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa H. Kynäslahti, R. Kupiainen ja M. Lehtonen (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2015). *Ihmissen psykologinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Olson, R. (2011). *bruno the austrian fashionista sued*. Luettu 12.3.2019. <https://web.archive.org/web/20110823054628/http://newsbizarre.com/2009/06/ricelle-olson-bruno-austrian.html>

Opetusministeriö. (2009). *Audiovisuaalisen median sääntelyn toimivuus ja kehittämistarpeet vanhempien näkökulmasta*. Luettu 20.10.2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78888/tr25.pdf?sequence=1>

Oravala, J. (2009). Näkökulmia taide-elokuvan ja mediakasvatuksen suhteesta. Teoksessa S. Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Paavonen, J., Roine, M., Korhonen, P., Valkonen, S., Pennonen, M., Partanen, J. & Lahikainen, A. (2011). Media ja lasten hyvinvointi. *Duodecim*, 127 (15), 1563–1570.

Pietilä, I. (2010). Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino.

Pohjola, K. (2009). Elokuvi-ikärajat arvokoneistona. Teoksessa S. Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Potter, J. (2012). *Media Effects*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino

Polkinghorne, D. E. (2005). Language and Meaning: Data Collection in Qualitative Research. *Journal of Counseling Psychology* 52 (2), 137–145.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu: 2.5.2019. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html

Salokoski, T. & Mustonen, A. (2007). Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. *Mediakasvatusseuran julkaisuja* 2/2007.

Sedergren, J. (2006). *Taistelu elokuvasesensuurista – Valtiollisen elokuvatarkastuksen historia 1946–2006*. Tampere: Tammer-Paino.

Sihvonen, J. (2009). *Medialukutaidon rajat ja rajoitukset*. Teoksessa S. Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Spišák, S. (2016). *Median seksisisällöt ja mediakasvatus*. *Mediakasvatusseuran julkaisuja* 3/2016.

Stake R. (1995). *The Art of Case Study Research: Perspectives on Practice*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Strauss, N. (2006). *Sacha Baron Cohen: The Man Behind the Mustache*. Luettu 12.3.2019. <https://www.rollingstone.com/movies/movie-news/sacha-baron-cohen-the-man-behind-the-mustache-249539/>

Thompson, K. & Yokota, F. (2004). Violence, Sex, and Profanity in Films: Correlation of Movie Ratings With Content. *MedGenMed* 6 (3): 3.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. (2005). Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Vanderhoven, E., Schellens, T. & Valcke, M. (2016). Decreasing Risky Behavior on Social Network Sites: The Impact of Parental Involvement in Secondary Education Interventions. *The Journal of Primary Prevention* 37(3), 247–261.

Vilkkä, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vähäsarja, I. (2012). "Elokuvien ikärajuudistus epäonnistui". Luettu 12.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-6143893>

Yin, R. (2014). *Case Study Research: Design and Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

LIITTEET

Liite 1

Suostumus tutkimukseen osallistumiselle

Olen Lapin yliopiston mediakasvatuksen opiskelija ja kerään tutkimusaineistoa pro gradu -tutkielmaani varten. Tutkielman tarkoituksena on tutkia elokuvien ja televisiosarjojen ikärajamerkintöjä suhteessa niiden sisältöön. Tarkoitukseni on analysoida elokuvia sisällöllisesti vanhempien näkökulmasta: miten vanhemmat ymmärtävät sisältösymbolit ja millainen näkemys heillä on niiden suhteesta elokuville annettuihin ikärajoin ja ylipäätensä elokuvien sisältöön.

Tulen haastattelemaan teitä kysymällä kysymyksiä koskien yllämainittuun aiheeseen. Kaikki keskustelut tullaan äänittämään ja käytän äänitteitä aineistonani, jotka kirjoitan jälkeinpäin puhtaaksi tietokoneelleni. Lisäksi teen muistiinpanoja elokuvan katsomisen aikana. Tulen säilyttämään äänitteitä ja tekstejä tietokoneeni kovalevyllä, johonka pääsy on vain minulla itselläni salasanaa käyttäen. Säilytän aineistoa vuoden 2019 loppuun asti.

Raportoin aineistosta syntyviä tuloksia anonymisti siten, että tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa raportointia. Lisäksi tutkittavilla on oikeus pyytää oman osuutensa poistamista aineistosta, mikäli se pystytään nimettömästä aineistosta luotettavasti tunnistamaan. Keräämääni aineistoa käytetään ainoastaan pro gradu -tutkielmani tarkoituksiin.

Allekirjoittamalla tämän suostumuksen, suostut osallistuvasti tutkimukseeni.

Ystävällisesti

Juha Vainikainen

Osallistun tutkimukseen

_____ Kyllä

_____ En

_____

Allekirjoitus

_____

Nimenselvennys

_____

Paikka ja päivämäärä